

Spółdzielcza Grupa Bankowa
Bank Spółdzielczy w Działdowie
z siedzibą w Lidzbarku

UJAWNIE NIE INFORMACJI

o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących profilu ryzyka Banku, funduszy własnych, wymogów kapitałowych, polityki w zakresie wynagrodzeń oraz innych informacji podlegających obowiązkowym ujawnieniom

WG STANU NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2016 ROKU

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
1. Informacje o Banku	6
1.1. Informacje o stopie zwrotu z aktywów	6
1.2. Informacje o działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.....	6
2. Cele i strategie w zakresie zarządzania ryzykiem - art. 435 Rozporządzenia CRR	6
2.1. Informacje o systemie zarządzania ryzykiem, strategii i celach zarządzania w odniesieniu do poszczególnych kategorii ryzyka.....	6
2.1.1. Oświadczenie na temat adekwatności ustaleń dotyczących zarządzania ryzykiem w instytucji..	13
2.1.2. Oświadczenie na temat ryzyka	13
2.2. Informacje w odniesieniu do zasad zarządzania	13
3. Zakres stosowania - art. 436 Rozporządzenia CRR	14
4. Fundusze własne - art. 437 Rozporządzenia CRR.....	14
5. Wymogi kapitałowe - art. 438 Rozporządzenia CRR	16
5.1. Opis metody stosowanej przez instytucję do oceny adekwatności jej kapitału wewnętrznego w celu wsparcia bieżących i przyszłych działań.....	16
5.2. Rezultaty stosowanego przez instytucję wewnętrznego procesu oceny adekwatności kapitałowej, w tym skład dodatkowych wymogów w zakresie funduszy własnych określonych na podstawie procesu przeglądu nadzorczego, o których mowa w art. 104 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2013/36/UE	19
5.3. Kwoty ekspozycji ważonych ryzykiem zgodnie z przepisami części trzeciej tytuł II rozdział 2 Rozporządzenia - 8 % kwot ekspozycji ważonych ryzykiem dla każdej kategorii ekspozycji określonej w art. 112 Rozporządzenia CRR	20
5.4. Wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b) i c) Rozporządzenia CRR.....	20
5.4.1. Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b).....	20
5.4.2. Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. c).....	20
5.5. Wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone zgodnie z przepisami części trzeciej tytuł III rozdziały 2, 3 i 4 oraz ujawnione oddzielnie.....	20
6. Ekspozycje na ryzyko kontrahenta - art. 439 Rozporządzenia CRR	21
7. Bufory kapitałowe - art. 440 Rozporządzenia CRR.....	21
8. Wskaźniki globalnego znaczenia systemowego - art. 441 Rozporządzenia CRR	21
9. Korekty z tytułu ryzyka kredytowego - art. 442 Rozporządzenia CRR.....	21
9.1. Stosowane w rachunkowości definicje pozycji przeterminowanych i o utraconej jakości	21
9.2. Opis strategii przyjętych w celu określenia korekt z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego	21
9.3. Całkowita kwota ekspozycji po rozliczeniu równoważących się transakcji i bez uwzględnienia skutków ograniczenia ryzyka kredytowego, a także średnia kwota ekspozycji w danym okresie z podziałem na różne kategorie ekspozycji	27

9.4.	Rozkład geograficzny ekspozycji w podziale na obszary ważne pod względem istotnych kategorii ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach.....	27
9.5.	Rozkład ekspozycji w zależności od branży lub typu kontrahenta z podziałem na kategorie ekspozycji, w tym określenie ekspozycji wobec MSP, wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach	28
9.6.	Zestawienie rezydualnych terminów zapadalności dla wszystkich ekspozycji z podziałem na kategorie ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach	28
9.7.	Ekspozycje o utraconej wartości i ekspozycje przeterminowane	29
9.8.	Korekty z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego.....	29
9.9.	Kwota ekspozycji o utraconej wartości i ekspozycje przeterminowane, podane oddzielnie, z podziałem na ważne obszary geograficzne, w tym w miarę możliwości kwoty korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe związane z każdym obszarem geograficznym.....	29
9.10.	Uzgodnienie zmian korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe dla ekspozycji o utraconej wartości	29
10.	Aktywa wolne od obciążeń - art. 443 Rozporządzenia CRR	30
11.	Korzystanie z ECAI - art. 444 Rozporządzenia CRR	31
12.	Ekspozycje na ryzyko rynkowe - art. 445 Rozporządzenia CRR.....	31
12.1.	Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b).....	31
12.2.	Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. c).....	31
13.	Ekspozycja na ryzyko operacyjne - art. 446 Rozporządzenia CRR	31
13.1	Wymogi informacyjne na temat podejścia do ryzyka operacyjnego zgodnie z Rekomendacją 17 Rekomendacji M.....	31
13.1.1	Informacja o stratach operacyjnych w podziale na klasy zdarzeń	31
13.1.2	Informacja o istotnych zdarzeniach operacyjnych i działaniach mitygujących	32
14.	Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym - art. 447 Rozporządzenia CRR.....	32
15.	Ekspozycja na ryzyko stopy procentowej przypisane pozycjom nieuwzględnionym w portfelu handlowym - art. 448 Rozporządzenia CRR	33
15.1.	Charakter ryzyka stopy procentowej i zasadnicze założenia oraz częstotliwość pomiarów ryzyka stopy procentowej	33
15.2.	Wahania w zakresie zysku, wartości gospodarczej lub innego stosownego wskaźnika używanego przez kierownictwo instytucji do oceny skutków szokowych wzrostów lub spadków stóp procentowych zgodnie z metodą pomiaru ryzyka stopy procentowej	34
16.	Ekspozycja na pozycje sekurytyzacyjne - art. 449 Rozporządzenia CRR	34
17.	Polityka w zakresie wynagrodzeń - art. 450 Rozporządzenia CRR	34
18.	Dźwignia finansowa - art. 451 Rozporządzenia CRR.....	36
19.	Stosowanie metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego - art. 452 Rozporządzenia CRR	37
20.	Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego - art. 453 Rozporządzenia CRR	37
21.	Stosowanie metod zaawansowanego pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego	

- art. 454 Rozporządzenia CRR.....	38
22. Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego - art. 455 Rozporządzenia CRR	38
23. Wymogi informacyjne na temat podejścia do ryzyka płynności zgodnie z Rekomendacją 18 Rekomendacji P	38
24. Wymogi informacyjne zgodnie z art. 111a ust. 4 ustawy Prawo bankowe.....	44
24.1. Opis systemu zarządzania, w tym systemu zarządzania ryzykiem	44
24.2. Opis systemu kontroli wewnętrznej	44
24.3. Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń	47
24.4. Informacje o spełnianiu przez członków Rady Nadzorczej Banku i Zarządu Banku wymogów określonych w art. 22aa ustawy Prawo bankowe	47
25. Informacja o wynikach oceny adekwatności zakresu ogłaszanych informacji do skali i profilu ryzyka Banku.....	47

Wprowadzenie

1. Bank zgodnie z wymogami określonymi w *Części Ósmej Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych* (zwanego dalej *Rozporządzeniem CRR*) dokonuje, w niniejszym dokumencie zwanym dalej *Ujawnieniem*, ujawnienia informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących profilu ryzyka Banku, funduszy własnych, wymogów kapitałowych, polityki w zakresie wynagrodzeń oraz innych informacji.
2. Niniejsze *Ujawnienie* obejmuje również informacje, o których mowa w art. 111a ust. 4 ustawy *Prawo bankowe*.
3. Bank w zakresie niniejszego *Ujawnienia*:
 - 1) nie stosuje pominięcia informacji uznanych za nieistotne - informacje nieistotne to w opinii Banku informacje, których pominięcie lub nieprawidłowe ujawnienie nie powinno zmienić lub wpłynąć na ocenę lub decyzję użytkownika opierającego się na tych informacjach przy podejmowaniu decyzji ekonomicznych;
 - 2) nie stosuje pominięcia informacji uznanych za zastrzeżone lub poufne - Bank uznaje informacje za zastrzeżone, jeżeli ich podanie do wiadomości publicznej w opinii Banku osłabiłoby jego pozycję konkurencyjną. Bank uznaje informacje za poufne, jeśli Bank zobowiązał się wobec klienta lub innego kontrahenta do zachowania poufności.
4. Bank informuje, że niniejsze *Ujawnienie* obejmuje cały zakres ujawnianych informacji, określonych w *Części Ósmej Rozporządzenia CRR*. Z zastrzeżeniem art. 434 ust. 2 *Rozporządzenia CRR*, ujawnienia informacji dokonane przez Bank w celu spełnienia wymogów określonych w przepisach o rachunkowości uznaje się za spełniające wymogi *Części Ósmej Rozporządzenia CRR*.
5. Informacje ujawniane w niniejszym dokumencie zaprezentowano według stanu na dzień 31.12.2016 r. O ile nie zaznaczono inaczej, dane liczbowe prezentowane są w złotych, a ewentualne różnice w sumach i udziałach mogą wynikać z zaokrągleń kwot do pełnych złotych oraz zaokrągleń udziałów procentowych o dwóch miejsc dziesiętnych.

1. Informacje o Banku

Bank Spółdzielczy w Działdowie z/s w Lidzbarku (dalej „Bank”) prowadzi swą działalność od 1867 roku. Jest zarejestrowany w Sądzie Rejonowym w Olsztynie, VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod nr KRS 0000132733. Jednostce nadano numer statystyczny REGON 000503617 oraz NIP 571-00-05-162.

BANK Spółdzielczy w Działdowie z/s w Lidzbarku jest spółdzielnią prowadzącą swoją działalność na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających¹,
- 2) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe²,
- 3) ustawy z dnia 16 września 1982 roku Prawo spółdzielcze³,
- 4) innych ustaw oraz Statutu Banku.

Bank Spółdzielczy w Działdowie z/s w Lidzbarku jest zrzeszony z SGB-Bankiem S.A. w Poznaniu oraz jest uczestnikiem Systemu Ochrony SGB.

Siedzibą Banku jest miasto Lidzbark.

Bank działa na obszarze powiatu działdowskiego i żuromińskiego. Swą działalność Bank prowadzi na rzecz osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną.

1.1. Informacje o stopie zwrotu z aktywów

Na podstawie art. 111a ust. 1 Bank podaje do publicznej wiadomości stopę zwrotu obliczoną jako iloraz zysku netto i sumy bilansowej. Na dzień 31.12.2015 r. wyznaczona w ten sposób stopa zwrotu z aktywów wynosi: 0,2474%.

1.2. Informacje o działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Bank, w ramach posiadanych uprawnień i zezwoleń, prowadzi działalność wyłącznie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem - art. 435 Rozporządzenia CRR

Bank, zgodnie z przepisami *ustawy Prawo bankowe*, posiada system zarządzania na który składają się system zarządzania ryzykiem oraz system kontroli wewnętrznej.

2.1. Informacje o systemie zarządzania ryzykiem, strategii i celach zarządzania w odniesieniu do poszczególnych kategorii ryzyka

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się zgodnie z długofalową *Strategią zarządzania ryzykiem*,

1 Dz.U. 2000 nr 119 poz. 1252 z późniejszymi zmianami

2 Dz.U. z 1997 r. Nr 140, poz. 939 z późniejszymi zmianami

3 Dz.U. 1982 nr 30 poz. 210 z późniejszymi zmianami

przygotowaną przez Zarząd Banku i zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku. Jest ona zgodna z założeniami strategii działania Banku i podlega corocznemu przeglądowi zarządczemu i weryfikacji. Przegląd i weryfikacja dokonywana jest również w przypadku występowania znaczących zmian wewnątrz lub w otoczeniu Banku.

Strategia zarządzania ryzykiem jest powiązana również z innymi regulacjami o charakterze strategicznym np. *Planem ekonomiczno - finansowym*, a także zasadami i procedurami szczegółowymi w zakresie zarządzania ryzykiem.

Strategia zarządzania ryzykiem zawiera cele definiujące apetyt na ryzyko Banku, rozumiany jako maksymalny, akceptowalny poziom ryzyka jaki Bank może ponieść.

Cele definiujące apetyt na ryzyko mają charakter wskaźników ilościowych, w tym limitów wewnętrznych, a także założeń dotyczących zasad zarządzania ryzykiem o charakterze jakościowym.

Podejmowanie ryzyka zmusza Bank do koncentrowania uwagi na powstających zagrożeniach, poszukiwania form obrony przed zagrożeniami i dostosowywania działalności do zmieniających się warunków zewnętrznych. Ostrożnościowe podejmowanie ryzyka oznacza utrzymywanie racjonalnej równowagi pomiędzy prowadzeniem działalności przychodowej i kontrolowaniem ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych w Banku, ma na celu uzyskanie w zmieniającym się otoczeniu prawnym i ekonomicznym:

- 1) odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa;
- 2) odpowiedniej rentowności działalności biznesowej.

W celu zapewnienia skutecznego i ostrożnego zarządzania Bankiem Zarząd Banku:

- 1) opracowuje i wdraża odpowiednie środowisko zarządzania ryzykiem, obejmujące strukturę organizacyjną, narzędzia wspomagające zarządzanie ryzykiem, system informacji zarządczej, a także odpowiednie zarządzanie kadrami;
- 2) kształtuje i dba o odpowiednią kulturę organizacyjną zorientowaną na efektywne zarządzanie ryzykiem;
- 3) opracowuje i wdraża sformalizowany proces identyfikacji, pomiaru, limitowania, raportowania i kontroli podejmowanego ryzyka.

Zasady i mechanizmy tworzące system zarządzania ryzykiem są opracowywane i uchwalane przez Zarząd Banku w formie polityk i procedur.

Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego systemu, w tym zatwierdza polityki i procedury zarządzania ryzykiem oraz dokonuje oceny stopnia ich realizacji.

Proces zarządzania ryzykiem w Banku obejmuje następujące działania:

- 1) identyfikacja ryzyka - polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł zagrożeń związanych z ryzykiem oraz oszacowaniu wielkości potencjalnego wpływu danego rodzaju ryzyka na sytuację finansową Banku. W ramach identyfikacji ryzyka określone są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku, a także sporządza się prognozy i plany uwzględniające przewidywany poziom ryzyka;

- 2) pomiar ryzyka - pomiar ryzyka obejmuje definiowanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz kwantyfikację ryzyka za pomocą ustalonych miar;
- 3) ocena/szacowanie ryzyka - polega na określeniu siły wpływu lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem - w ramach oceny ryzyka przeprowadza się testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka;
- 4) monitorowanie ryzyka - polega na monitorowaniu odchyień realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń) - monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności;
- 5) raportowanie ryzyka - polega na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców;
- 6) stosowanie mechanizmów kontrolujących i ograniczających ryzyko - zidentyfikowany, zmierzony lub oszacowany poziom ryzyka - polega w szczególności na przyjmowaniu regulacji wewnętrznych, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem.

Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w trzech, wzajemnie niezależnych liniach:

- 1) pierwsza linia - którą stanowi system kontroli wewnętrznej (funkcjonalnej) zapewniający stosowanie mechanizmów kontroli ryzyka i zgodność działania z obowiązującymi przepisami prawa, a także regulacjami wewnętrznymi;
- 2) druga linia - którą stanowi system zarządzania ryzykiem, w tym metody, narzędzia, proces i organizacja zarządzania ryzykiem;
- 3) trzecia linia - którą stanowi audyt wewnętrzny.

Bank zarządza rodzajami ryzyka uznanymi przez Bank za istotne, zgodnie z obowiązującymi wewnętrznymi regulacjami zarządzania tymi rodzajami ryzyka.

Na system zarządzania każdym rodzajem ryzyka składają się:

- 1) procedury opisujące zasady zarządzania ryzykiem;
- 2) identyfikacja, pomiar i monitorowanie;
- 3) system limitów ograniczających ryzyko;
- 4) system informacji zarządczej;
- 5) odpowiednio dostosowana organizacja procesu zarządzania.

Jako ryzyka istotne Bank uznaje te rodzaje ryzyka, które:

- 1) są objęte wymogiem obliczania kapitału regulacyjnego - kryterium jakościowe;
- 2) zostały wymienione w *Dyrektywie CRD IV*⁴, w szczególności w art. 79, 81, 83, 84, 85 i 86 -

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE;

kryterium jakościowe;

- 3) w ocenie Banku mogą w znaczący sposób wpłynąć na zysk lub kapitał dostępny Banku - kryterium ilościowe.

Do rodzajów ryzyka uznanych za istotne Bank zaliczana:

- 1) ryzyko kredytowe;
- 2) ryzyko operacyjne;
- 3) ryzyko koncentracji;
- 4) ryzyko płynności;
- 5) ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej;
- 6) ryzyko kapitałowe;
- 7) ryzyko braku zgodności.

Oprócz ryzyk istotnych, Bank wyróżnił również:

- 1) ryzyko wynikające ze zmian otoczenia makroekonomicznego;
- 2) ryzyko wynikające ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych,
- 3) ryzyko modeli.

Procedury zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka podlegają przeglądowi i aktualizacji w cyklach rocznych pod względem dostosowania ich do aktualnych przepisów prawa, przy uwzględnieniu zmian w skali działalności Banku oraz zmian organizacyjnych. Raporty z przeglądu prezentowane są odpowiednio Zarządowi Banku lub Radzie Nadzorczej Banku oraz przekazywane do odpowiednich komórek organizacyjnych Banku, celem ewentualnego uaktualnienia zasad zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.

W procesie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka uczestniczą:

- 1) Rada Nadzorcza Banku;
- 2) Zarząd Banku;
- 3) pozostałe komórki organizacyjne odpowiedzialne za:
 - a) wypełnianie obowiązków sprawozdawczych dla odbiorców zewnętrznych;
 - b) sprzedaż produktów bankowych;
 - c) zarządzanie nadwyżkami środków;
 - d) identyfikację i akceptację ryzyka kredytowego dla pojedynczych transakcji;
 - e) pomiar, monitorowanie i kontrolę poszczególnych rodzajów ryzyka bankowego.

Rada Nadzorcza Banku i Zarząd Banku jako organy kolegialne dają rękojmię właściwego zarządzania ryzykiem, a ogólny skład organów Banku odzwierciedla odpowiednio szeroki zakres kompetencji (wyszkolenia, doświadczenia), tak aby możliwy był odpowiedni nadzór nad ryzykiem.

Wszyscy członkowie organów poświęcają wystarczająco dużo czasu wykonywaniu swoich funkcji w Banku, a także analizom kwestii ryzyka.

Organy Banku biorą czynny udział w zarządzaniu wszystkimi rodzajami istotnego ryzyka, o których mowa w przepisach rangi ustawowej i w *Rozporządzeniu CRR*, oznacza to regularne omawianie zagadnień ryzyka na posiedzeniach organów.

Zarządzanie ryzykiem jest zorganizowane w sposób umożliwiający zapobieganie konfliktom interesów pomiędzy pracownikami, czy też jednostkami organizacyjnymi Banku.

Komórki organizacyjne Banku biorą udział w procesie zarządzania ryzykiem poprzez realizację celów zawartych w *Strategii zarządzania ryzykiem*, zgodnie z *Regulaminem organizacyjnym Banku*.

Komórki organizacyjne uczestniczą w procesie zarządzania ryzykiem w ramach przypisanych im zadań w strukturze organizacyjnej Banku oraz w procedurach wewnętrznych, dotyczących zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.

W procesie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka Rada Nadzorcza Banku:

- 1) zatwierdza *Strategię działania Banku* oraz zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem, obejmujące m.in. możliwy do zaakceptowania ogólny poziom ryzyka Banku;
- 2) zatwierdza procedury dotyczące procesów:
 - a) szacowania kapitału wewnętrznego;
 - b) planowania i zarządzania kapitałowego;
 - c) wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko;
- 3) zatwierdza strukturę organizacyjną Banku, zawartą w *Regulaminie organizacyjnym*, dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka;
- 4) zatwierdza ogólne zasady polityki dotyczącej zmiennych składników wynagrodzeń;
- 5) sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem braku zgodności, rozumianym jako skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, a także zatwierdza politykę Banku w zakresie ryzyka braku zgodności i ocenia efektywność zarządzania tym ryzykiem;
- 6) sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze *Strategią działania* i planem finansowym Banku;
- 7) zapewnia wybór członków Zarządu Banku posiadających odpowiednie kwalifikacje do sprawowania wyznaczonych im funkcji;
- 8) sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem występującym w działalności Banku oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego systemu, głównie poprzez zapoznawanie się z raportami i sprawozdaniami dotyczącymi oceny narażenia Banku na poszczególne rodzaje ryzyka (w tym ryzyka braku zgodności) i na ich podstawie dokonuje oceny stopnia efektywności i adekwatności zarządzania ryzykiem;
- 9) ocenia, czy działania Zarządu Banku w zakresie kontroli nad działalnością Banku są skuteczne i zgodne z polityką Rady Nadzorczej Banku.

W procesie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka Zarząd Banku:

- 1) odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację pisemnych strategii oraz procedur dotyczących identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka w zakresie:
 - a) systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzyka braku zgodności;
 - b) systemu kontroli wewnętrznej;
 - c) szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania i planowania kapitałowego;

- d) dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego;
- 2) odpowiada za skuteczność systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzyka braku zgodności, systemu kontroli wewnętrznej, procesu szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz za nadzór nad efektywnością tych procesów;
 - 3) odpowiada za zorganizowanie skutecznego procesu oceny adekwatności kapitałowej i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz nadzór nad jego efektywnością, wprowadzając w razie potrzeby niezbędne korekty i udoskonalenia;
 - 4) wprowadza zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku strukturę organizacyjną, dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka;
 - 5) wprowadza podział zadań realizowanych w Banku, który zapewnia niezależność funkcji pomiaru, monitorowania i kontrolowania ryzyka od działalności operacyjnej skutkującej podejmowaniem ryzyka przez Bank;
 - 6) zatwierdza limity wewnętrzne oraz ich wysokość dostosowaną do akceptowanego przez Radę Nadzorczą Banku ogólnego poziomu ryzyka Banku;
 - 7) odpowiada za przejrzystość działań Banku, w szczególności za politykę informacyjną w zakresie działalności Banku, pozwalającą na ocenę skuteczności działania Rady Nadzorczej Banku i Zarządu Banku w zakresie zarządzania Bankiem, monitorowania stanu bezpieczeństwa działalności Banku i za ocenę sytuacji finansowej Banku;
 - 8) zapewnia zgodność działania Banku z obowiązującymi przepisami prawa;
 - 9) zapewnia, że Bank prowadzi politykę służącą zarządzaniu wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka w działalności Banku i posiada procedury w tym zakresie;
 - 10) odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację polityki zmiennych składników wynagrodzeń;
 - 11) uwzględnia rezultaty badań prowadzonych przez audyt wewnętrzny oraz biegłych rewidentów przy podejmowaniu decyzji w ramach zarządzania Bankiem;
 - 12) przekazuje Radzie Nadzorczej Banku okresowe informacje przedstawiające w sposób rzetelny, przejrzysty i syntetyczny rodzaje i wielkość ryzyka w działalności Banku.

Bank stosuje metody identyfikowania i pomiaru ryzyka związanego z jego działalnością dostosowane do profilu, skali i złożoności ryzyka. W przypadku wątpliwości w zakresie poziomu ryzyka stosuje się podejście z zachowaniem maksymalnego stopnia ostrożności.

Częstotliwość pomiaru ryzyka dostosowana jest do wielkości oraz charakteru poszczególnych rodzajów ryzyka w działalności Banku.

Metody lub systemy pomiaru ryzyka, a w szczególności ich założenia, są poddawane okresowej ocenie uwzględniającej testowanie i weryfikację historyczną.

Przeгляд i aktualizacja metod lub systemów pomiaru ryzyka przeprowadzane są wraz z przeglądem procedur dotyczących zarządzania ryzykiem.

Bank wprowadza odpowiednie do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające poziom

ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku.

Procedury wewnętrzne określają zasady ustalania i aktualizowania wysokości limitów oraz częstotliwość monitorowania ich przestrzegania i raportowania.

Poziom limitów wewnętrznych jest dostosowany do akceptowanego przez Radę Nadzorczą Banku ogólnego poziomu ryzyka Banku.

Analizy będące podstawą do określenia wysokości limitów wewnętrznych są sporządzane w formie pisemnej.

Bank określa wysokość limitów (w zależności od rodzaju ryzyka lub charakteru limitu) w oparciu o następujące przesłanki:

- 1) analizę historyczną stopnia wykorzystania limitu;
- 2) apetyt na ryzyko określony przez Radę Nadzorczą Banku;
- 3) analizę wpływu zrealizowania się limitu w maksymalnej wysokości na sytuację finansową Banku;
- 4) wysokość ryzyka, którym jest obciążona pozycja objęta limitem.

Z zachowaniem limitów określonych w *ustawie Prawo bankowe*, Bank ustalił i weryfikuje wewnętrzne limity koncentracji ekspozycji.

Procedury wewnętrzne dotyczące zarządzania ryzykiem określają sytuacje, w których dopuszczalne jest przekroczenie limitów wewnętrznych, warunki akceptacji przekroczeń oraz sposób postępowania w przypadku przekroczenia limitów wewnętrznych.

Przyjęte rodzaje limitów wewnętrznych, dotyczących poszczególnych rodzajów ryzyka oraz ich wysokość, zatwierdza Zarząd Banku.

Przekroczenia limitów wewnętrznych są monitorowane i poddawane szczegółowej analizie - zadania te wykonują komórki organizacyjne wskazane w procedurach szczegółowych dotyczących zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.

Podstawę monitorowania procesu zarządzania ryzykiem w Banku stanowi formalnie ustanowiony system informacji zarządczej.

System informacji zarządczej dostarcza informacji na temat:

- 1) rodzajów i wielkości ryzyka w działalności Banku;
- 2) profilu ryzyka;
- 3) stopnia wykorzystania limitów wewnętrznych;
- 4) wyników testów warunków skrajnych;
- 5) skutków decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem.

Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością umożliwiającą dostarczenie informacji o zmianach profilu ryzyka Banku.

Zakres oraz szczegółowość sprawozdań wewnętrznych są dostosowane do rodzaju raportowanego ryzyka oraz odbiorców informacji.

Rzetelność, dokładność oraz aktualność dostarczanych informacji zapewnia wprowadzony w Banku system kontroli wewnętrznej.

Szczegółowe zasady działania systemu informacji zarządczej reguluje w Banku odrębna procedura.

Ponadto w regulacjach dotyczących zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka bankowego został określony w sposób ogólny zakres informacji zarządczej z obszaru, którego dotyczy regulacja.

2.1.1 Oświadczenie na temat adekwatności ustaleń dotyczących zarządzania ryzykiem w instytucji

Zatwierdzone przez Zarząd Banku oświadczenie na temat adekwatności ustaleń dotyczących zarządzania ryzykiem w Banku, dające pewność, że stosowane systemy zarządzania ryzykiem są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii Banku, o którym mowa w art. 453 ust. 1 lit. e) *Rozporządzenia CRR*, zawarte jest w *Załączniku nr 1* do niniejszego *Ujawnienia*.

2.1.2. Oświadczenie na temat ryzyka

Oświadczenie na temat ryzyka, zgodne z wymogami art. 435 ust 1. lit f) *Rozporządzenia CRR*, w którym omówiono ogólny profil ryzyka Banku związany ze strategią działalności, zawierające kluczowe wskaźniki i dane liczbowe dotyczące ryzyka zawarte jest w *Załączniku nr 2* do niniejszego *Ujawnienia*.

2.2. Informacje w odniesieniu do zasad zarządzania

W zakresie art. 435 ust 2 Bank informuje, że:

- 1) Prezes Zarządu Banku jak i pozostali Członkowie Zarządu Banku nie zajmują stanowisk dyrektorskich poza Bankiem. Członkowie Rady Nadzorczej Banku nie pełnią stanowisk dyrektorskich.

Przez stanowisko dyrektorskie należy rozumieć funkcje członka zarządu lub rady nadzorczej pełnione w podmiotach objętych tym samym instytucjonalnym systemem ochrony spełniającym warunki, o którym mowa w art. 113 ust. 7 Rozporządzenia CRR, lub podmiotach, w których bank posiada znaczny pakiet akcji, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 36 Rozporządzenia CRR.

- 2) Członków Zarządu Banku powołuje, zgodnie z przepisami prawa, Rada Nadzorcza Banku, działając według *Regulaminu działania Rady Nadzorczej*, biorąc pod uwagę wyniki oceny wstępnej kwalifikacji, doświadczenia i reputacji kandydata. Oceny następczej kwalifikacji, doświadczenia i reputacji Członków Zarządu Banku dokonuje Rada Nadzorcza Banku zgodnie z *Procedurą oceny kwalifikacji członków Zarządu oraz Zarządu BS*. Członków Rady Nadzorczej Banku powołuje Grupa Członkowska, zgodnie z *Regulaminem zebrania Grupy Członkowskiej*, biorąc pod uwagę kwalifikacje, doświadczenie i reputację kandydata. Oceny następczej kwalifikacji, doświadczenia i reputacji Członków Rady Nadzorczej Banku dokonuje Zebranie Przedstawicieli zgodnie z *Procedurą oceny kwalifikacji członków Rady Nadzorczej*.
- 3) Bank, z uwagi na skalę działalności nie stosuje strategii zróżnicowania w zakresie wyboru Członków Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.
- 4) Bank, z uwagi na skalę działania nie tworzy komitetu ds. ryzyka ani komitetu ds. wynagrodzeń (zgodnie z art. 9cb *ustawy Prawo bankowe* i art. 435 ust. 2 lit d) *Rozporządzenia CRR*).
- 5) Przeływ informacji dotyczącej ryzyka, kierowanej do Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku

jest sformalizowany i objęty Instrukcją Systemu Informacji Zarządczej definiującą: częstotliwość, zakres, odbiorców i terminy sporządzania raportów i sprawozdań dotyczących ryzyka.

Systemem informacji zarządczej są objęte wszystkie rodzaje ryzyka uznawane przez Bank za istotne. Zakres i częstotliwość raportowania jest dostosowana do skali narażenia na ryzyko, a także zmienności ryzyka zapewniając możliwość podejmowania decyzji, oraz odpowiedniej reakcji w przypadku zmiany ekspozycji na ryzyko.

3. Zakres stosowania - art. 436 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

Bank nie dokonuje konsolidacji do celów rachunkowości i regulacji ostrożnościowych.

4. Fundusze własne - art. 437 Rozporządzenia CRR

Bank Spółdzielczy w Działdowie z/s w Lidzbarku definiuje części składowe funduszy własnych zgodnie z obowiązującymi przepisami na dzień 31 grudnia 2016 roku, w szczególności z postanowieniami *Rozporządzenia CRR* oraz *ustawy Prawo bankowe*.

Bank ujawnia informacje dotyczące funduszy własnych zgodnie z przepisami art. 437 oraz art. 492 *Rozporządzenia CRR* oraz zgodnie z wymogami przedstawionymi w *Rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 1423/2013 z dnia 20 grudnia 2013 roku ustanawiającym wykonawcze standardy techniczne w zakresie wymogów dotyczących ujawnienia informacji na temat funduszy własnych instytucji zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013*.

Fundusze własne, zgodnie z powyższymi przepisami, obejmują:

- 1) kapitał Tier I, w skład którego wchodzi kapitały podstawowe Tier I obejmujące:
 - a) skumulowane inne całkowite dochody - obejmujące fundusz z aktualizacją środków trwałych;
 - b) pozostałe kapitały rezerwowe - obejmujące fundusz zasobowy;
 - c) fundusze ogólnego ryzyka bankowego;
 - d) korekty w kapitale podstawowym Tier - obejmujące inne wartości niematerialne i prawne;
 - e) inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I - obejmujące fundusz z aktualizacją środków trwałych;
 - f) fundusz udziałowy - uwzględniany w części wynikającej z zastosowania odpowiedniej wartości procentowej (60% do dnia 31.12.2016 r.), a wykazywany jako korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale podstawowym Tier I podlegających zasadzie praw nabytych - na mocy art. 484 *Rozporządzenia CRR*, z uwzględnieniem art. 171a *ustawy Prawo bankowe*. Wartość tego składnika usuwana jest z kapitałów przy zastosowaniu amortyzacji rocznej.

Tabela - fundusze własne w okresie przejściowym wg stanu na 31.12.2016 r. (TYS. PLN)

Wyszczególnienie	31.12.2016 r.
Fundusze własne ogółem dla współczynnika wypłacalności	10 574,86
Kapitał Tier 1	10 574,86
Kapitał podstawowy Tier 1	10 574,86
Fundusz udziałowy (100%) - informacja dodatkowa, nie sumuje się do funduszy	461,60
w tym zaliczany do kapitału podstawowego (Korekty okresu przejściowego wg COREP) [CNCA019_CDCT003]	283,56
Kapitał rezerwowy (fundusz zasobowy i rezerwowy) [CNCA017_CDCT003]	10 012,26
Zyski zatrzymane (za zgodą KNF) [CNCA011_CDCT003]	
Skumulowane inne całkowite dochody (kapitał z aktualizacji wyceny) [CNCA016_CDCT003]	182,74
Fundusze ogólne ryzyka bankowego [CNCA018_CDCT003]	200,00
(-) Inne wartości niematerialne i prawne [CNCA031_CDCT003]	-30,60
(-) Krzyżowe powiązania kapitałowe w kapitale podstawowym Tier 1 [CNCA040_CDCT003]	
(-) Nadwyżka odliczenia od pozycji dodatkowych w Tier 1 ponad kapitał podstawowy Tier 1 [CNCA041_CDCT003]	
(-) Instrumenty w kapitale podstawowym Tier 1 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty [CNCA047_CDCT003]	
(-) Instrumenty w kapitale podstawowym Tier 1 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty [CNCA049_CDCT003]	
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier 1 (np. amortyzacja kapitału z aktualizacji wyceny ze znakiem (-)) [CNCA051_CDCT003]	-73,10
Inne pozycje lub korekty kapitału podstawowego Tier 1 - nie ujęte powyżej (pozycja może przyjmować wartość dodatnią lub ujemną)	
Kapitał dodatkowy Tier 1	0,00
Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale dodatkowym Tier 1 podlegających zasadzie praw nabytych (obligacje zaliczane do funduszy własnych na podstawie uchwały KNF 314/2009) [CNCA019_CDCT004]	
(-) Nadwyżka odliczenia od pozycji w Tier 2 ponad kapitał Tier 2 [CNCA055_CDCT004]	
Nadwyżka odliczenia od pozycji dodatkowych w Tier 1 ponad kapitał dodatkowy Tier 1 (odliczenie w kapitale podstawowym Tier 1) [CNCA056_CDCT004]	
Inne pozycje lub korekty kapitału dodatkowego Tier 1 - nie ujęte powyżej (pozycja może przyjmować wartość dodatnią lub ujemną)	
Kapitał Tier 2	0,00
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier 2 [CNCA061_CDCT005]	
w tym pożyczki podporządkowane - informacja dodatkowa, nie sumuje się do funduszy	

Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale Tier 2 oraz pożyczek podporządkowanych podlegających zasadzie praw nabytych [CNCA057_CDCT005]	
w tym pożyczki podporządkowane - informacja dodatkowa, nie sumuje się do funduszy	
Korekty z tytułu ogólnego ryzyka kredytowego według metody standardowej (do wysokości maksymalnie 1,25 % kwot ekspozycji ważonych ryzykiem) [CNCA059_CDCT005]	
(-) Instrumenty w kapitale Tier 2 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji w te podmioty [CNCA047_CDCT005]	
(-) Instrumenty w kapitale Tier 2 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji w te podmioty [CNCA49_CDCT005]	
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier 2 [CNCA051_CDCT005]	
Nadwyżka odliczenia od pozycji w Tier 2 ponad kapitał Tier 2 (odliczenie w kapitale dodatkowym Tier 1) [CNCA060_CDCT005]	
Inne pozycje lub korekty kapitału Tier 2 - nie ujęte powyżej (pozycja może przyjmować wartość dodatnią lub ujemną)	
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	78 946,28
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko kredytowe - kwota ekspozycji ważonej ryzykiem po zastosowaniu współczynnika wsparcia MŚP [CNXX004_CDRT003]	67 805,08
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko walutowe (wymóg x 12,5) [CNXX006_CDRT031]	
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko operacyjne (wymóg x 12,5) [CNXX006_CDRT022]	11 141,20
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	13,40
Współczynnik kapitału Tier I	13,40
Całkowity współczynnik kapitałowy	13,40

5. Wymogi kapitałowe - art. 438 Rozporządzenia CRR

5.1. Opis metody stosowanej przez instytucję do oceny adekwatności jej kapitału wewnętrznego w celu wsparcia bieżących i przyszłych działań

Bank wyznacza kapitał wewnętrzny na wszystkie zidentyfikowane ryzyka istotne dla Banku, które nie zostały objęte wyznaczaniem kapitału regulacyjnego lub w ocenie Banku kapitał ten nie w pełni pokrywa ryzyko, a w szczególności na:

- 1) ryzyko kredytowe i koncentracji;
- 2) ryzyko płynności;
- 3) ryzyko operacyjne;
- 4) ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej;
- 5) ryzyko kapitałowe.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego wykorzystywane są efekty pomiaru ryzyka, dokonywanego

w oparciu o obowiązujące procedury w zakresie zarządzania tymi ryzykami.

Bank nie wyznacza odrębnego limitu alokacji kapitału na ryzyko braku zgodności, pomimo uznania tego ryzyka za istotne, ze względu na fakt, że ryzyko braku zgodności jest pokryte przede wszystkim wymogiem w zakresie kapitału na ryzyko operacyjne.

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego Banku są rozwiązania oparte o kapitał regulacyjny, wynikające z zasad określonych w *Rozporządzeniu CRR*.

Na dzień 31.12.2016 r. Bank w kalkulacji kapitału regulacyjnego uwzględniał łączną kwotę ekspozycji na ryzyko obejmującą:

- 1) ekspozycję na ryzyko kredytowe według metody standardowej;
- 2) ekspozycję na ryzyko operacyjne według metody wskaźnika bazowego.

Przy obliczaniu kapitału wewnętrznego na poszczególne rodzaje ryzyka przyjęto następujące założenia:

- 1) dodatkowe wymogi w zakresie kapitału na poszczególne rodzaje ryzyka będą obliczane jako koszt lub utracony przychód (za wyjątkiem ryzyka koncentracji i ryzyka operacyjnego), który może się pojawić w wyniku zaistnienia sytuacji nieoczekiwanej;
- 2) koszt lub utracony przychód, o którym mowa w pkt 1, obliczany jest na podstawie testów warunków skrajnych, które Bank przeprowadza dla poszczególnych rodzajów ryzyka uznanych za istotne;
- 3) oczekiwana strata z tytułu wystąpienia ryzyka, stanowiąca część lub całość wartości określonej w pkt 2, pokrywana jest z wyniku finansowego zaplanowanego na dany rok obrotowy;
- 4) nieakceptowalna strata (w tym częściowo wynikająca z występowania sytuacji skrajnych) wymagać może zabezpieczenia przed stratą i pokrycia funduszami własnymi.

Dodatkowy wymóg w zakresie kapitału dla poszczególnych rodzajów ryzyka, za wyjątkiem ryzyka koncentracji i ryzyka operacyjnego, ustalany jest jako nadwyżka wartości określonej w pkt 2 ponad wartość straty oczekiwanej, o której mowa w pkt 3.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY NA RYZYKO KREDYTOWE

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe jest wyliczony kapitał regulacyjny.

Kapitałem regulacyjnym zabezpieczona została znaczna część ryzyka, związana głównie z ryzykiem niewypłacalności kontrahenta.

Bank oblicza dodatkowy wymóg w zakresie kapitału na ryzyko kredytowe z tytułu:

- 1) pogorszenia się jakości portfela kredytowego (w sytuacji szoku ekonomicznego);
- 2) ryzyka koncentracji.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko kredytowe stanowi sumę kapitału regulacyjnego na ryzyko kredytowe oraz wymogów wyznaczonych według poniższych zasad.

Wewnętrzny wymóg - pogorszenie się jakości portfela kredytowego

Bank dokonuje dla ryzyka kredytowego testu warunków skrajnych, który polega na założeniu, że udział należności zagrożonych w portfelu kredytowym w sytuacji szoku ekonomicznego wzrasta o 30%.

Zrealizowanie się testu warunków skrajnych spowoduje konieczność utworzenia dodatkowych, nieplanowanych rezerw celowych. Wewnętrznym (dodatkowym) wymogiem w zakresie kapitału na ryzyko związane z pogorszeniem się jakości portfela kredytowego jest wielkość, o jaką kwota dodatkowych rezerw celowych przekracza kwotę straty oczekiwanej.

Wewnętrzny wymóg - ryzyko braku skutecznych zabezpieczeń

Bank oblicza wewnętrzny wymóg kapitałowy na ryzyko braku skuteczności przyjętych zabezpieczeń, które stanowią instrumenty pomniejszania podstawy naliczania rezerw celowych.

Bank dokonuje dla ryzyka kredytowego testu warunków skrajnych, który polega na określeniu brakującej kwoty rezerw celowych dla kredytów zagrożonych po pomniejszeniu o wartość zabezpieczeń tych kredytów.

Zrealizowanie się testu warunków skrajnych spowoduje konieczność utworzenia dodatkowych, nieplanowanych rezerw celowych.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY NA RYZYKO OPERACYJNE

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego na ryzyko operacyjne jest kapitał regulacyjny. Kapitałem regulacyjnym zabezpieczona została znaczna część ryzyka wynikająca ze skali prowadzonej przez Bank działalności. Bank oblicza dodatkowy wymóg w zakresie kapitału na ryzyko operacyjne z tytułu nagłego wzrostu poziomu zrealizowanego ryzyka.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko operacyjne stanowi sumę kapitału regulacyjnego na ryzyko operacyjne oraz wymogu wyznaczonego według zasad określonych poniżej.

Wewnętrzny wymóg - ryzyko operacyjne

Bank dokonuje dla ryzyka operacyjnego testu warunków skrajnych, który polega na założeniu, że jednocześnie zrealizują się potencjalne zdarzenia operacyjne, wyłonione w procesie samooceny, dla których skutki ekonomiczne mają wartość 3, a prawdopodobieństwo wartość minimalną 2, opisanego szczegółowo w zasadach zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Zrealizowanie się testu warunków skrajnych spowoduje powstanie straty, a dodatkowym wymogiem w zakresie kapitału na ryzyko operacyjne jest wielkość, o jaką kwota obliczona w ramach testu warunków skrajnych jest wyższa od kwoty kapitału regulacyjnego na ryzyko operacyjne.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY NA RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ W KSIĘDZE BANKOWEJ

Bank dokonuje szacowania kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Podstawę do szacowania wewnętrznego wymogu w zakresie kapitału z tytułu ryzyka stopy procentowej stanowią straty / koszty oszacowane na podstawie testów warunków skrajnych dla zaistnienia następujących sytuacji:

- 1) wysokiej zmiany stóp procentowych i jej wpływu na wynik finansowy;
- 2) wysokiego wzrostu wykorzystania przez klientów opcji i jego wpływu na wynik finansowy;
- 3) Wysokiej zmiany stóp procentowych i jej wpływu na wartość zaktualizowaną kapitału.

Wewnętrznym (dodatkowym) wymogiem w zakresie kapitału na ryzyko stopy procentowej w księdze

bankowej dla testu w pkt 1 i 2 jest wielkość o jaką suma kwot obliczonych w ramach testów warunków skrajnych jest wyższa od kwoty straty oczekiwanej.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY NA RYZYKO PŁYNNOSCI

Podstawę do szacowania kapitału wewnętrznego z tytułu ryzyka płynności stanowią straty / koszty oszacowane na podstawie testów warunków skrajnych.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych, przy założeniu nagłego wypływu znaczącej kwoty depozytów, wynikającym głównie z utraty zaufania klientów do Banku i jednoczesnej konieczności utrzymania wskaźnika LCR na wymaganym przepisami prawa poziomie.

Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia sytuacji skrajnej.

Kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności stanowi wartość o jaką koszt określony w ramach w/w testów warunków skrajnych jest wyższa od straty oczekiwanej.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY NA RYZYKO KAPITAŁOWE

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko kapitałowe z tytułu zagrożenia wynikającego z:

- 1) ryzyka spadku funduszu udziałowego w 100%;
- 2) skrajnego wzrostu kapitału wewnętrznego.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych dla czynników opisanych powyżej przy jednoczesnej konieczności utrzymania adekwatności kapitałowej na poziomie określonym w kapitałowych celach strategicznych, opisanych szczegółowo w obowiązującej w Banku *Strategii zarządzania i planowania kapitałowego*. Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia sytuacji skrajnej.

Wewnętrznym wymogiem w zakresie kapitału na ryzyko kapitałowe jest kwota, o jaką suma wyników testów warunków skrajnych przekracza kwotę straty oczekiwanej.

5.2. Rezultaty stosowanego przez instytucję wewnętrznego procesu oceny adekwatności kapitałowej, w tym skład dodatkowych wymogów w zakresie funduszy własnych określonych na podstawie procesu przeglądu nadzorczego, o których mowa w art. 104 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2013/36/UE

Nie dotyczy

5.3. Kwoty ekspozycji ważonych ryzykiem zgodnie z przepisami części trzeciej tytuł II rozdział 2 Rozporządzenia - 8 % kwot ekspozycji ważonych ryzykiem dla każdej kategorii ekspozycji określonej w art. 112 Rozporządzenia CRR

Tabela - 8% kwot ekspozycji ważonej ryzykiem w podziale na klasy ekspozycji - 31.12.2016 r. (PLN)

KLASA EKSPOZYCJI	8% Kwoty ekspozycji ważonej ryzykiem
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	0
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	44 199,00
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	443,0
Ekspozycje wobec instytucji	2 333,00
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	50 404,00
Ekspozycje detaliczne	915 142,00
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	4 186 708,00
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	28 778,00
Ekspozycje związane z przedsiębiorstwami zbiorowego inwestowania	0,00
Ekspozycje kapitałowe	61 807,00
Inne pozycje	134 592,00
RAZEM	5 424 406,00

5.4. Wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b) i

a) Rozporządzenia CRR

5.4.1 Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b)

Nie dotyczy

5.4.2. Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. c)

Nie dotyczy

5.5. Wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone zgodnie z przepisami części trzeciej tytuł III rozdziały 2, 3 i 4 oraz ujawnione oddzielnie

Bank wyznacza wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z metodą wskaźnika bazowego, o której mowa w art. 315 - Część trzecia Tytuł III Rozdział 2 Rozporządzenia CRR.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wymóg ten wyniósł 891.300 PLN.

6. Ekspozycje na ryzyko kontrahenta - art. 439 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy. Bank nie posiada portfela handlowego.

7. Bufory kapitałowe - art. 440 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

8. Wskaźniki globalnego znaczenia systemowego - art. 441 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

9. Korekty z tytułu ryzyka kredytowego - art. 442 Rozporządzenia CRR

9.1. Stosowane w rachunkowości definicje pozycji przeterminowanych i o utraconej jakości

Do klas ekspozycji których dotyczy niewykonanie zobowiązania Bank zalicza ekspozycje, w przypadku których występuje przynajmniej jedna z poniższych przesłanek:

- 1) istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku;
- 2) okres przeterminowania jest dłuższy niż 90 dni oraz przeterminowana kwota przekracza:
 - a) w przypadku ekspozycji detalicznych - 500 zł;
 - b) w przypadku pozostałych klas ekspozycji - 3000 zł.

9.2. Opis strategii przyjętych w celu określenia korekt z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego

Opis strategii przyjętych w celu określenia korekt z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego określa *Instrukcja tworzenia, rozwiązywania i kontroli rezerw celowych na ryzyko związane z działalnością kredytową Banku*.

Bank tworzy rezerwy na ryzyko związane z działalnością banków zwane dalej „rezerwami celowymi” zgodnie z zasadami określonymi w:

- 1) Ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (j.t. Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.);
- 2) Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków (Dz. U. Nr 191, poz. 1279 z późn. zm.);
- 3) Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (Dz. U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.); tekst jednolity z 12.11.2015 r.
- 4) w polityce rachunkowości Banku;
- 5) *Instrukcja tworzenia, rozwiązywania i kontroli rezerw celowych na ryzyko związane z działalnością kredytową Banku*.

Bank tworzy rezerwy celowe, w odniesieniu do ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do:

- 1) kategorii „normalne” - w zakresie ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych;
- 2) kategorii „pod obserwacją”;
- 3) grupy „zagrożone” - w tym do kategorii „poniżej standardu”, „wątpliwe” lub „stracone”.

Bank nie tworzy rezerw celowych dotyczących ekspozycji kredytowych stanowiących udzielone zobowiązania pozabilansowe w przypadku, gdy postanowienia umowy:

- 1) gwarantują Bankowi swobodę w podjęciu decyzji o uruchomieniu środków w ramach zobowiązania lub
- 2) uzależniają uruchomienie środków w ramach zobowiązania od terminowej obsługi już wykorzystanej części i niebudzącej obaw sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika w przypadku, gdy wymagane jest stosowanie tego kryterium, lub
- 3) uzależniają uruchomienie środków w ramach zobowiązania od złożenia zabezpieczeń, umożliwiających pomniejszenie podstawy tworzenia rezerw celowych o kwotę odpowiadającą uruchamianym środkom lub klasyfikowanie ekspozycji kredytowej do kategorii „normalne”.

Zasady klasyfikacji ekspozycji kredytowych

Podstawowymi kryteriami prawidłowej klasyfikacji są dwa niezależne od siebie kryteria:

- 1) terminowość spłaty kapitału lub odsetek;
- 2) sytuacja ekonomiczno-finansowa kredytobiorcy.

Kategorię ryzyka dla należności dotyczących podmiotów gospodarczych, podmiotów finansowych i jednostek samorządu terytorialnego oraz osób prywatnych z tytułu kredytów mieszkaniowych i zobowiązań pozabilansowych, ustala się przy wykorzystaniu obydwu w/w kryteriów.

Kategorię ryzyka dla należności dotyczących Skarbu Państwa i osób prywatnych z tytułu udzielonych ekspozycji kredytowych udzielonych na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego ustala się tylko przy użyciu kryterium terminowości spłaty kapitału lub odsetek.

Ekspozycje kredytowe klasyfikuje się na podstawie:

- 1) kryterium terminowości spłaty kapitału lub odsetek w odniesieniu do:
 - a) ekspozycji kredytowych wobec Skarbu Państwa;
 - b) ekspozycji kredytowych wobec osób fizycznych, udzielonych na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.
- 2) w odniesieniu do pozostałych ekspozycji kredytowych, dwóch niezależnych od siebie kryteriów:
 - a) terminowości spłaty kapitału lub odsetek;
 - b) sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika.

Ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, odpowiednio do jego statusu, powinna w szczególności uwzględniać:

- 1) mierniki ilościowe, do których zalicza się zwłaszcza:
 - a) wskaźniki efektywności działania (np. rentowność, zyskowność kapitału);
 - b) wskaźniki płynności;
 - c) wskaźniki rotacji majątku obrotowego i zobowiązań bieżących;
 - d) wskaźniki struktury bilansu (np. wskaźniki zadłużenia i możliwości obsługi długu);
 - e) współczynnik wypłacalności (w przypadku banków) i margines bezpieczeństwa (w przypadku ubezpieczycieli);
- 2) mierniki jakościowe, do których zalicza się zwłaszcza:
 - a) jakość zarządzania (ocena kadry kierowniczej);
 - b) stopień zależności od rynku;

- c) stopień zależności od dotacji rządowych, zamówień rządowych, kilku dużych dostawców lub odbiorców;
 - d) stopień zależności od innych podmiotów grupy;
- 3) dostępne oceny zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej, odnoszące się zarówno do dłużnika, jak i państwa jego pochodzenia.

Ekspozycje kredytowe klasyfikuje się do następujących kategorii:

- 1) w przypadku ekspozycji wobec Skarbu Państwa:
 - a) ekspozycje kredytowe „normalne” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek w stosunku do terminu (harmonogramu) spłat określonego w momencie powstania zobowiązania Skarbu Państwa nie przekracza jednego roku;
 - b) ekspozycje kredytowe „wątpliwe” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek w stosunku do terminu (harmonogramu) spłat określonego w momencie powstania zobowiązania Skarbu Państwa przekracza jeden rok i nie przekracza 2 lat;
 - ii. ekspozycje kredytowe o nieokreślonym terminie (harmonogramie) płatności, dla których okres od momentu powstania zobowiązania Skarbu Państwa do momentu klasyfikacji nie przekracza jednego roku;
 - c) ekspozycje kredytowe „stracone” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek w stosunku do terminu (harmonogramu) spłat określonego w momencie powstania zobowiązania Skarbu Państwa przekracza 2 lata;
 - ii. ekspozycje kredytowe o nieokreślonym terminie (harmonogramie) płatności, dla których okres od momentu powstania zobowiązania Skarbu Państwa do momentu klasyfikacji przekracza jeden rok;
 - iii. wszelkie ekspozycje kredytowe sporne.
- 2) w przypadku ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych:
 - a) ekspozycje kredytowe „normalne” - obejmujące ekspozycje, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 6 miesięcy;
 - b) ekspozycje kredytowe „stracone” - obejmujące:
 - i. ekspozycje, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 6 miesięcy;
 - ii. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, przeciwko którym bank złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego;
 - iii. ekspozycje kredytowe kwestionowane przez dłużników na drodze postępowania sądowego;
 - iv. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których miejsce pobytu jest nieznane o których majątek nie został ujawniony;
- 3) w przypadku pozostałych ekspozycji kredytowych wobec osób fizycznych, udzielonych na cele

niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego:

- a) ekspozycje kredytowe „normalne” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 1 miesiąca;
 - b) ekspozycje kredytowe „pod obserwacją” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 1 miesiąc i nie przekracza 3 miesięcy;
 - c) ekspozycje kredytowe „poniżej standardu” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 3 miesiące i nie przekracza 6 miesięcy;
 - d) ekspozycje kredytowe „wątpliwe” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 6 miesięcy i nie przekracza 12 miesięcy;
 - e) ekspozycje kredytowe „stracone” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 12 miesięcy;
 - ii. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, przeciwko którym bank złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego;
 - iii. ekspozycje kredytowe kwestionowane przez dłużników na drodze postępowania sądowego;
 - iv. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których miejsce pobytu jest nieznane o których majątek nie został ujawniony;
- 4) w przypadku pozostałych ekspozycji kredytowych:
- a) ekspozycje kredytowe „normalne” - obejmujące ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek nie przekracza 1 miesiąca, a sytuacja ekonomiczno-finansowa dłużników nie budzi obaw;
 - b) ekspozycje kredytowe „pod obserwacją” - obejmujące ekspozycje kredytowe:
 - i. w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 1 miesiąc i nie przekracza 3 miesięcy, a sytuacja ekonomiczno-finansowa dłużników nie budzi obaw, lub;
 - ii. które ze względu na ryzyko regionu, kraju, branży, grupy klientów, grupy produktów wymagają szczególnej uwagi lub na dzień sporządzenia okresowego przeglądu ekspozycji kredytowych dla danego dłużnika:
 - osiadane przez dłużnika wartości wskaźników: efektywność działalności (np. rentowność, zyskowność kapitału), płynności, rotacji majątku obrotowego i zobowiązań bieżących, struktury bilansu itp. W istotnym stopniu są gorsze od wartości wskaźników osiąganych przez inne podmioty działające w branży;
 - w branży, w której działa dłużnik występują powtarzające się sygnały mogące świadczyć o pogorszeniu się koniunktury,
 - dłużnik zmienia podstawowy (zasadniczy) profil produkcji, wprowadza na rynek innowacyjne produkty o niestabilizowanej dotąd pozycji (a efekty ekonomiczne tego procesu będą widoczne w znacznym odstępie czasu).

- c) ekspozycje kredytowe „poniżej standardu” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 3 miesiące i nie przekracza 6 miesięcy;
 - ii. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których sytuacja ekonomiczno-finansowa może stanowić zagrożenie terminowej spłaty ekspozycji;
- d) ekspozycje kredytowe „wątpliwe” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 6 miesięcy i nie przekracza 12 miesięcy;
 - ii. Ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których sytuacja ekonomiczno-finansowa ulega znacznemu pogorszeniu, a zwłaszcza gdy ponoszone straty w sposób istotny naruszają ich kapitały (aktywa netto).
- e) ekspozycje kredytowe „stracone” - obejmujące:
 - i. ekspozycje kredytowe, w przypadku których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 12 miesięcy;
 - ii. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których sytuacja ekonomiczno-finansowa pogorszyła się w sposób nieodwracalnie uniemożliwiający spłacenie długu;
 - iii. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, w stosunku do których ogłoszono upadłość lub w stosunku do których nastąpiło otwarcie likwidacji z wyjątkiem, gdy następuje ona na podstawie przepisów o komercjalizacji i prywatyzacji;
 - iv. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, przeciwko którym bank złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego;
 - v. ekspozycje kredytowe kwestionowane przez dłużników na drodze postępowania sądowego;
 - vi. ekspozycje kredytowe wobec dłużników, których miejsce pobytu jest nieznane o których majątek nie został ujawniony.

Przeглядów i klasyfikacji ekspozycji kredytowych dokonuje się według danych aktualnych na dzień przeprowadzania klasyfikacji.

Opóźnienie w spłacie części należnej raty kapitałowej lub odsetkowej, w kwocie nie przekraczającej 200 zł, nie mające bezpośredniego wpływu na wzrost ryzyka związanego z daną ekspozycją kredytową.

Przeглядów i klasyfikacji ekspozycji kredytowych dokonuje się co najmniej raz na koniec każdego kwartału.

Klasyfikację w oparciu o kryterium sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika w przypadku ekspozycji kredytowych wobec dłużników o łącznym zaangażowaniu (uwzględniając zaangażowanie podmiotów powiązanych):

- raz w roku, gdy kwota ekspozycji kredytowej łącznie z innymi ekspozycjami banku wobec tego podmiotu nie przekracza 800 tys. złotych;
- raz na kwartał, gdy kwota ekspozycji kredytowej łącznie z innymi ekspozycjami banku wobec tego podmiotu przekracza 800 tys. złotych lub ekspozycja jest zaklasyfikowana do kategorii innej niż normalna;
- kwota ekspozycji kredytowej łącznie z innymi ekspozycjami banku wobec tego podmiotu nie przekracza 10% funduszy banku.

Tworzenie rezerw

Podstawę tworzenia rezerw celowych stanowi wartość bilansowa ekspozycji kredytowej bez uwzględnienia utworzonych rezerw celowych, ale z uwzględnieniem przewidywanej, w związku z restrukturyzacją zadłużenia, kwoty umorzenia części ekspozycji kredytowej.

Podstawę tworzenia rezerw celowych na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi, zakwalifikowanymi do kategorii „pod obserwacją” lub grupy „zagrożone”, można pomniejszyć o wartość zabezpieczeń wymienionych w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (*Dz. U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.; teks jednolity Dz.U. z dnia 08.12.2015 poz. 2066*).

Rezerwy celowe na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi wynikającymi z pożyczek i kredytów detalicznych, zaklasyfikowanymi do kategorii „normalne”, tworzy się w wysokości co najmniej wymaganego poziomu rezerw, stanowiącego 1,5% podstawy tworzenia rezerw celowych.

Rezerwy celowe na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi zaklasyfikowanymi do kategorii „pod obserwacją”, „poniżej standardu”, „wątpliwe” i „stracone” tworzy się na podstawie indywidualnej oceny ryzyka obciążającego daną ekspozycję, jednak w wysokości co najmniej wymaganego poziomu rezerw, stanowiącego w relacji do podstawy tworzenia rezerw celowych:

- 1) 1,5% - w przypadku kategorii „pod obserwacją”;
- 2) 20% - w przypadku kategorii „poniżej standardu”;
- 3) 50% - w przypadku kategorii „wątpliwe”;
- 4) 100% - w przypadku kategorii „stracone”.

Rezerwy celowe tworzy się, aktualizuje co do wysokości oraz rozwiązuje najpóźniej w ostatnim dniu miesiąca kończącego kwartał, w którym dokonano przeglądu i klasyfikacji ekspozycji kredytowych.

Rezerwy celowe tworzy się w ciężar kosztów.

Rezerwy celowe rozwiązuje się po wygaśnięciu przyczyn ich utworzenia.

Rezerwę celową zmniejsza się odpowiednio do:

- 1) zmniejszenia się kwoty ekspozycji kredytowej;
- 2) zmiany kategorii ekspozycji kredytowej na kategorię o niższym stopniu ryzyka w wyniku dokonanej klasyfikacji;
- 3) wzrostu wartości zabezpieczenia pomniejszającego podstawę tworzenia rezerw celowych;
- 4) wzrostu wartości rezerwy na ryzyko ogólne.

Ekspozycje kredytowe stanowiące należności umorzone, przedawnione lub nieściągalne odpisuje się w ciężar utworzonych na nie rezerw celowych.

Odpowiedzialność za monitorowanie i dokonywanie klasyfikacji ekspozycji kredytowych

Za monitorowanie poszczególnych ekspozycji kredytowych i ich cykliczną ocenę oraz dokonywanie przeglądów zabezpieczeń, o które pomniejszono podstawę tworzenia rezerw celowych, odpowiedzialny jest Dział kredytów w Centrali i Oddziałach, przy czym wyniki klasyfikacji przekazuje on do akceptacji Zarządu Banku.

9.3. Całkowita kwota ekspozycji po rozliczeniu równoważących się transakcji i bez uwzględnienia skutków ograniczenia ryzyka kredytowego, a także średnia kwota ekspozycji w danym okresie z podziałem na różne kategorie ekspozycji

Tabela - kwoty ekspozycji w podziale na klasy ekspozycji - 31.12.2016 r. (PLN)

Klasa ekspozycji	Ekspozycja po odliczeniu korekt wartości i rezerw		
	2015	2016	Średnia kwota ekspozycji
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	1 481 926	826 299	1 154 113
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	2 975 684	2 762 450	2 869 067
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	20 522	27 717	24 120
Ekspozycje wobec instytucji	41 848 667	64 429 629	53 139 148
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	669 424	630 049	649 737
Ekspozycje detaliczne	18 454 138	20 183 872	19 319 005
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	83 009 278	88 462 073	85 735 676
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	466 031	359 719	412 875
Ekspozycje związane z przedsiębiorstwami zbiorowego inwestowania	0		0
Ekspozycje kapitałowe	772 588	772 588	772 588
Inne pozycje	4 057 053	4 074 911	4 065 982

Rozkład geograficzny ekspozycji w podziale na obszary ważne pod względem istotnych kategorii ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach

Struktura geograficzna ekspozycji nie jest prezentowana, ponieważ Bank prowadzi działalność wyłącznie na terenie powiatu działdowskiego i żuromińskiego.

9.4. Rozkład ekspozycji w zależności od branży lub typu kontrahenta z podziałem na kategorie ekspozycji, w tym określenie ekspozycji wobec MŚP, wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach

Tabela - ekspozycje wg branż - 31.12.2016 r. (PLN)

BRANŻA	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	78 936 354,00
Przetwórstwo przemysłowe	976 212,00
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	80 000,00
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	384 480,00
Budownictwo	1 978 138,00
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	3 958 827,00
Transport i gospodarka magazynowa	1 091 155,00
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	1 069 522,00
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	96 504,00

Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2 150 857,00
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15 000,00
Usługi administrowania i działalność wspierająca	220 000,00
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	2 760 619,00
Edukacja	4 600,00
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	43 000,00
Pozostała działalność usługowa	265 620,00
Inne	0,00

Tabela - Ekspozycje wobec MŚP w podziale na klasy ekspozycji - 31.12.2016 r. (PLN)

KLASA EKSPOZYCJI	Ekspozycje wobec MŚP	Ekspozycje wobec MŚP podlegające współczynnikowi wsparcia
Ekspozycje detaliczne	14 956 052	14 956 052
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	69 944 232	69 944 232

9.5. Zestawienie rezydualnych terminów zapadalności dla wszystkich ekspozycji z podziałem na kategorie ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach

Tabela - ekspozycje wg rezydualnych terminów zapadalności - 31.12.2016 r. (PLN - wartość nominalna)

AKTYWA	<= 1 tydzień	> 1 tydzień <= 1 miesiąca	> 1 miesiąca <= 3 miesiące	> 3 miesiące <= 6 miesięcy	> 6 miesięcy <= 1 roku	> 1 roku <= 2 lat	> 2 lat <= 5 lat	> 5 lat <= 10 lat	> 10 lat <= 20 lat	> 20 lat	RAZEM
RAZEM (PLN, waluta)	19 857 843	37 127 254	18 344 931	6 821 912	8 473 168	13 724 424	29 608 315	30 175 108	14 988 766	615 853	179 737 574
Należności	17 244 067	37 127 254	18 344 931	6 821 912	8 473 168	13 724 424	29 608 315	30 175 108	14 988 766	615 853	177 123 798
Sektor finansowy	16 398 910	36 327 788	14 700 000	0	0	0	0	0	0	0	67 426 698
Sektor niefinansowy	845 157	799 466	3 591 931	6 767 682	8 365 002	13 364 757	28 770 759	29 287 108	14 528 766	615 853	106 936 481
Sektor instytucji rządowych i samorządowych	0	0	53 000	54 230	108 166	359 667	837 556	888 000	460 000	0	2 760 619
Pozostałe aktywa	2 613 776	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 613 776

9.6. Ekspozycje o utraconej wartości i ekspozycje przeterminowane

Tabela - ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości - 31.12.2016 r. (PLN - wartość bilansowa brutto)

TYP KONTRAHENTA	PORTFEL KREDYTOWY BRUTTO
MSP	0,00
Osoby prywatne	13 319,00
Rolnicy indywidualni	1 064 300,00

Tabela - ekspozycje przeterminowane - 31.12.2016 r. (PLN - wartość bilansowa brutto)

OKRES PRZETERMINOWANIA	PRZEDSIĘBIORSTWA	GOSPODARSTWA
		DOMOWE
Przeterminowane od 1 dnia <= 30 dni	0,00	3 181,00
Przeterminowane > 30 dni <= 90 dni	0,00	2 376,00
Przeterminowane > 90 dni <= 180 dni	0,00	163 382,00
Przeterminowane > 180 dni <= 1 roku	0,00	51 723,00
Przeterminowane > 1 roku	0,00	1 358 345,00

9.7. Korekty z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego

Tabela - korekty z tytułu ryzyka kredytowego - 31.12.2016 r. (PLN)

TYP KONTRAHENTA	ODPIS AKTUALIZUJĄCY - REZERWY CELOWE NA NALEŻNOŚCI	
	Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI	BEZ ROZPOZNANEJ UTRATY WARTOŚCI
Gospodarstwa domowe	542 052	97 832

9.8. Kwota ekspozycji o utraconej wartości i ekspozycje przeterminowane, podane oddzielnie, z podziałem na ważne obszary geograficzne, w tym w miarę możliwości kwoty korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe związane z każdym obszarem geograficznym
Struktura geograficzna ekspozycji nie jest prezentowana, ponieważ Bank prowadzi działalność wyłącznie na terenie powiatu działdowskiego i żuromińskiego.

9.9. Uzgodnienie zmian korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe dla ekspozycji o utraconej wartości

Tabela - wartość odpisów (rezerw celowych) dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości oraz dla kredytów bez rozpoznanej utraty wartości (PLN)

OPIS	WARTOŚĆ
Stan odpisów aktualizujących na dzień 1 stycznia 2016 roku	602 189,46
Utworzone w okresie	121 624,41
Rozwiązane w okresie	-76 947,92
Odpisy wykorzystane	-6981,72
Stan odpisów aktualizujących na dzień 31 grudnia 2016 roku	639 884,23

10. Aktywa wolne od obciążeń - art. 443 Rozporządzenia CRR

Składnik aktywów jest traktowany jako obciążony, jeżeli został on zastawiony lub podlega jakiegokolwiek formie ustaleń mających na celu zabezpieczenie lub wsparcie jakości kredytowej transakcji bilansowej lub pozabilansowej, z której nie może on zostać swobodnie wycofany (np. w celu zastawiania dla potrzeb finansowania).

Na dzień 31.12.2016 r. Bank zabezpieczał aktywami zobowiązania z tytułu umowy pożyczki z Bankowego Funduszu Gwarancyjnego;

Tabela - aktywa obciążone według stanu na 31.12.2016 r. - wartość bilansowa brutto (PLN)

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa w zł
AKTYWA NIEOBCIĄŻONE	
Środki w kasie ponad pogotowie kasowe	0
Środki na RB w BZ	0
Lokata O/N	653 793
Bony pieniężne	0
Obligacje stało kuponowe	0
Obligacje zmienno kuponowe	0
Lokaty w Banku Zrzeszającym	53 400 000
Środki na rachunku Minimum Depozytowego	6 627 788
Inne	0
AKTYWA OBCIĄŻONE	
Lokaty w BZ zablokowane	0
Obligacje stało kuponowe zablokowane	0
Obligacje zmienno kuponowe zablokowane	0
Inne	0
INNE DODATKOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	
otwarte niewykorzystane limity kredytu w rachunku beżącym w BZ	0
otwarte niewykorzystane limity kredytu rewolwingowego w BZ	0
pożyczka płynnościowa z Funduszu Pomocowego	43 770 000
lokata płynnościowa złożona przez BZ ze środków Minimum Depozytowego	112 474 000
jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	0
certyfikaty inwestycyjne	0
sprzedaż wierzytelności do ...	0
sprzedaż innych składników majątku	0
możliwe do pozyskania kredyty z BZ	0
inne	0

11. Korzystanie z ECAI - art. 444 Rozporządzenia CRR

Bank nie stosuje ocen wiarygodności kredytowej nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej.

12. Ekspozycje na ryzyko rynkowe - art. 445 Rozporządzenia CRR

12.1. Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b)

Nie dotyczy.

12.2. Wymogi zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. c)

Nie dotyczy.

13. Ekspozycja na ryzyko operacyjne - art. 446 Rozporządzenia CRR

Bank wyznacza wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z *metodą wskaźnika bazowego*, o której mowa w art. 315 - *Część Trzecia Tytuł III Rozdział 2 Rozporządzenia CRR*.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku kwota ekspozycji na ryzyko operacyjne wyniosła 11.141.250 PLN.

13.1. Wymogi informacyjne na temat podejścia do ryzyka operacyjnego zgodnie z Rekomendacją 17 Rekomendacji M

W procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank stosuje dobre praktyki rynkowe oraz zalecenia nadzorcze, w tym w szczególności wytyczne wynikające z zapisów *Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach*.

13.1.1. Informacja o stratach operacyjnych w podziale na klasy zdarzeń

Na przestrzeni 2016 roku, na podstawie informacji zarejestrowanych w rejestrze incydentów ryzyka operacyjnego stwierdzono wystąpienie 28 zdarzeń operacyjnych.

W 2015 roku straty operacyjne wynosiły 0,00 PLN.

Podział zarejestrowanych zdarzeń operacyjnych według kategoryzacji stosowanej przez Bank zawarto w tabeli poniżej.

Tabela - Incydenty i strat operacyjnych wg kategorii na 31.12.2016 r.

KATEGORIA	LICZBA	STRATA
	ZDARZEŃ	
		(PLN)
OSZUSTWA WEWNĘTRZNE	0	0
OSZUSTWA ZEWNĘTRZNE	0	0

ZASADY DOTYCZĄCE ZATRUDNIANIA ORAZ BEZPIECZEŃSTWO W MIEJSCU PRACY	0	0
KLIENCI, PRODUKTY I PRAKTYKI OPERACYJNE	0	0
SZKODY ZWIĄZANE Z AKTYWAMI RZECZOWYMI	0	0,0
ZAKŁÓCENIA DZIAŁALNOŚCI BANKU I AWARIE SYSTEMÓW	13	0
WYKONYWANIE TRANSAKCJI, DOSTAWA ORAZ ZARZĄDZANIE PROCESAMI OPERACYJNYMI	28	0,0
RAZEM	41	0,0

Incydenty zarejestrowane w w/w kategoriach obejmowały:

- 1) Awarie połączeń telekomunikacyjnych (2);
- 1) Przerwy w dostawie energii elektrycznej (4);
- 2) Błędy w realizacji transakcji, procesach operacyjnych (13);
- 3) Nadwyżki/niedobory kasowe (15);
- 4) Awarie bankomatów (4);
- 5) Awarie sprzętu i systemu (3).

13.1.2. Informacja o istotnych zdarzeniach operacyjnych i działaniach mitygujących

W 2016 r. nie wystąpiły istotne zdarzenia operacyjne, jak również działania mitygujące.

14. Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym - art. 447 Rozporządzenia CRR

Na dzień 31.12.2016 r. Bank Spółdzielczy posiadał aktywa finansowe (instrumenty kapitałowe) przedstawione w poniższej Tabeli.

Tabela - Instrumenty kapitałowe posiadane przez Bank według stanu na dzień 31.12.2016 roku (PLN).

Rodzaj aktywa	Wartość bilansowa	Sposób wyceny
akcje SGB Banku S.A.	771 588,00	wg ceny nabycia
udziały w Spółdzielni Spółdzielczy System Ochrony SGB	1 000,00	wg ceny nabycia
Razem	772 588,00	

Bank Spółdzielczy w 2016 roku uzyskał przychód w postaci wypłaconej dywidendy z tytułu posiadanych akcji SGB Banku S.A., które na 31.12.2016 r. wynosiły 13.676,38 PLN.

15. Ekspozycja na ryzyko stopyprocentowej przypisane pozycjom nieuwzględnionym w portfelu handlowym - art. 448 Rozporządzenia CRR

15.1. Charakter ryzyka stopy procentowej i zasadnicze założenia oraz częstotliwość pomiarów ryzyka stopy procentowej

W odniesieniu do ryzyka stopy procentowej Bank ustala cele strategiczne, zawarte w *Strategii zarządzania ryzykiem*, poprzez ustalenie poziomu tolerancji na ryzyko zgodnej z założonym apetytem na ryzyko, wyrażonym poprzez wskaźniki apetytu na ryzyko. Realizacja celów strategicznych ma na celu:

- 1) optymalizację wyniku odsetkowego w warunkach zmienności rynkowych stóp procentowych;
- 2) ograniczanie negatywnego wpływu zmian stóp procentowych poprzez doskonalenie narzędzi pomiaru i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych;
- 3) utrzymanie poziomu ryzyka w ramach ustalonych limitów.

Polityka w zakresie realizacji celów strategicznych realizowana jest poprzez:

- 1) ograniczenie ryzyka stopy procentowej tylko do portfela bankowego i tylko do pozycji wynikających z produktów bilansowych;
- 2) ograniczenie kwoty pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku;
- 3) dążenie do wypracowania jak największych przychodów pozaodsetkowych.

W ramach procesu zarządzania ryzykiem stopy procentowej Bank podejmuje następujące działania:

- 1) prowadzi bieżący monitoring kształtowania się najważniejszych rynkowych stóp procentowych na rynku lokalnym;
- 2) zarządza poszczególnymi grupami aktywów i pasywów w taki sposób, aby zapewnić realizację optymalnej, w danych warunkach, wysokości marży odsetkowej Banku.

Zarząd Banku otrzymuje sprawozdania zawierające niezbędne informacje odnośnie ryzyka stopy procentowej w okresach miesięcznych, natomiast Rada Nadzorcza Banku w okresach kwartalnych. W przypadku wzrostu poziomu ryzyka raporty mogą być opracowywane częściej.

15.2. Wahania w zakresie zysku, wartości gospodarczej lub innego stosownego wskaźnika używanego przez kierownictwo instytucji do oceny skutków szokowych wzrostów lub spadków stóp procentowych zgodnie z metodą pomiaru ryzyka stopy procentowej

Obserwacja wpływu skutków szokowych wzrostów lub spadków stóp procentowych dokonywana jest w ramach testów warunków skrajnych dla zaistnienia następujących sytuacji:

- 1) zmiany stóp procentowych o ± 200 pb. i jej wpływu na wynik finansowy;
- 2) dwukrotnego wzrost wykorzystania przez klientów opcji zrywalności depozytów oraz dwukrotnego przedpłacania kredytów i ich wpływ na wynik finansowy;
- 3) wpływu zmian stóp procentowych o 200 pb. na wartość zaktualizowaną kapitału.

Największa część ryzyka stopy procentowej jest związana z ryzykiem przeszacowania i ryzykiem bazowym, gdyż według obserwacji historycznych one w największym stopniu wpływają na poziom zmian wyniku

odsetkowego.

Testy warunków skrajnych przeprowadza się z częstotliwością kwartalną, a ich wyniki stanowią podstawę do oszacowania ewentualnego zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej wewnętrznym wymogiem w zakresie kapitału.

W wyniku analizy stwierdzono, że na dzień 31.12.2016 r. wystąpiło istotne narażenie w obszarze ryzyka stopy procentowej, obejmujące ryzyko bazowe i przeszacowania łącznie.

Szacunkowa zmiana wyniku odsetkowego, przy spadku stóp procentowych o 200 punktów bazowych wyniosła -2.024.000 PLN, co stanowiło 19,2% funduszy własnych, wobec dopuszczalnego limitu ustalonego na poziomie 4,5% funduszy własnych.

W ramach zabezpieczenia potencjalnej eskalacji poziomu narażenia na ryzyko bazowe i przeszacowania Bank dokonał zabezpieczenia ryzyka stopy procentowej wewnętrznym wymogiem w zakresie kapitału w kwocie 1.548.984,84 PLN.

16. Ekspozycja na pozycje sekurytyzacyjne - art. 449 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

Bank nie prowadzi działalności sekurytyzacyjnej.

17. Polityka w zakresie wynagrodzeń - art. 450 Rozporządzenia CRR

Polityka zmiennych składników wynagrodzeń przygotowywana jest przez Zarząd Banku i zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Banku. Rada Nadzorcza Banku na posiedzeniu w dniu 29 grudnia 2016 r. omawiała zagadnienia oceny polityki wynagrodzeń w 2016.

Z uwagi na skalę działalności Banku nie powoływano komisji/komitegu ds. wynagrodzeń.

Bank nie korzystał z konsultanta zewnętrznego w zakresie ustalania polityki w zakresie wynagrodzeń.

Zapisy polityki obejmują zmienne składniki wynagradzania, rozumiane jako premia uznaniowa,

Do stanowisk kierowniczych w rozumieniu uchwały 258/2011 KNF zalicza się:

1. Członków Zarządu,
2. Głównego Księgowego,
3. Dyrektorów Oddziałów,
4. Zastępców Dyrektorów Oddziałów,
5. Stanowisko audytu wewnętrznego,
6. osoby bezpośrednio podległe Członkom Zarządu.
7. osoby których wynagrodzenie jest zbliżone do wynagrodzenia osób wymienionych w punktach 2-6.

Do stanowisk kierowniczych wymienionych w uchwale KNF nie zalicza się osób wymienionych w pkt 2-7 paragrafu 4, które nie mają istotnego wpływu na profil ryzyka Banku.

Za istotny wpływ na profil ryzyka Banku uznaje się możliwość podejmowania decyzji finansowych w kwocie przekraczającej 2% Funduszy własnych Banku.

W związku z tym, że w Banku wszystkie istotne decyzje są podejmowane przez Zarząd i żaden pracownik nie

posiada pełnomocnictwa do podejmowania decyzji w wysokości przekraczającej 2% funduszy własnych Banku, do stanowisk kierowniczych w Banku zalicza się tylko członków Zarządu.

Osobom zajmującym stanowiska kierownicze przysługuje regulaminowa premia roczna.

Regulaminowa premia roczna, przyznawana jest na podstawie oceny efektów pracy członka Zarządu Banku przy zastosowaniu kryteriów oceny efektów pracy.

Oceny efektów pracy dokonuje Rada Nadzorcza najpóźniej do końca pierwszego kwartału roku następującego po okresie oceny.

Ocena efektów pracy obejmuje następujące wskaźniki Banku osiągnięte w ostatnich trzech latach:

- 1) jakość portfela kredytowego,
- 2) realizacja planu finansowego Banku,
- 3) realizacja przyjętej strategii (kierunków działania).

Pozytywna ocena uwarunkowana jest od łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- 1) utrzymania jakości portfela kredytowego na poziomie nie wyższym niż 3%,
- 2) realizacji planu finansowego Banku,
- 3) realizację przyjętej strategii (kierunków działania)

Ocena dokonywana jest w momencie przyznania premii.

Osobom zajmującym stanowiska kierownicze w Banku nie przysługują indywidualnie przyznawane odprawy emerytalne.

Osobom zajmującym stanowiska kierownicze przysługuje odprawa emerytalna przyznawana w ramach powszechnie stosowanego w Banku systemu emerytalnego, opisanego w Regulaminie wynagradzania Banku.

Tabela - Łączne koszty osobowe brutto wypłacone w 2015 roku - wynagrodzenie zasadnicze, premie, pozostałe składniki - dane w PLN (brutto)

OPIS	Zarząd Banku	Pozostali pracownicy
Zarządzanie Bankiem	611.597,52	-
Pozostała działalność	-	2.509.863,12

Zarząd Banku Spółdzielczego w Działdowie z/s w Lidzbarku Uchwałą nr 4/2016 z dnia 29.02.2016 r. postanowił zrezygnować z premii rocznej stanowiącej zmienny składnik wynagrodzenia za 2016 rok. Rada Nadzorcza Banku Uchwałą nr 4/2016 z dnia 29.02.2016 r. przychyliła się do decyzji Zarządu. W 2016 roku nie wypłacono odroczonego zmiennych składników wynagrodzeń.

18. Dźwignia finansowa - art. 451 Rozporządzenia CRR

Bank oblicza wskaźnik dźwigni, zgodnie z art. 429 ust. 2 *Rozporządzenia CRR*, jako miarę kapitału Banku podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej Banku wyrażoną jako wartość procentowa. Wskaźnik dźwigni jest kalkulowany zarówno w odniesieniu do kapitału Tier 1, jak i według definicji przejściowej kapitału Tier1. W ramach zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej, Bank monitoruje wskaźnik dźwigni z

częstotliwością kwartalną. Poziom wskaźnika dźwigni uwzględniany jest w ramach wyznaczania bieżącego profilu ryzyka Banku i raportowany jest w ramach raportów dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej Banku. W przypadku zidentyfikowania zagrożenia dla Banku wynikającego z nadmiernej dźwigni finansowej, mogą zostać podjęte działania mitygujące.

Tabela - wskaźnik dźwigni - 31.12.2016 r. (PLN)

Wskaźnik dźwigni - wykorzystując definicję kapitału	
Miara kapitału	Wartość
W pełni wprowadzona definicja	5,74%
Definicja przejściowa	5,90%

Tabela - podział miary ekspozycji całkowitej stosowanej do obliczenia wskaźnika dźwigni- 31.12.2016 r. (PLN)

Ekspozycja	Wartość
pozycje pozabilansowe	4 326 854,00
aktywa bilansowe	178 385 539,72
Wartość aktywów odliczanych przy wyznaczaniu kapitału Tier 1	-30 599,85
Razem	182 681 793,87

19. Stosowanie metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego - art. 452 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

Bank nie stosuje metody IRB.

20. Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego - art. 453 Rozporządzenia CRR

Bank stosuje następujące techniki ograniczania ryzyka kredytowego:

- 1) pomniejszanie podstawy tworzenia rezerw celowych zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków*. Bank przyjmuje zabezpieczenia zgodnie z *Instrukcją prawnych form zabezpieczeń wierzytelności Banku*;
- 2) pomniejszanie wag ryzyka przypisywanych ekspozycjom kredytowym zabezpieczonym hipotecznie na nieruchomości mieszkalnej w rachunku adekwatności kapitałowej na podstawie *Rozporządzenia CRR*. Bank zarządza ryzykiem związanym z ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie, zgodnie z *Instrukcją zarządzania ryzykiem kredytowym*;
- 3) uznane techniki redukcji ryzyka kredytowego - zgodnie z *Rozporządzeniem CRR*, w oparciu o *Instrukcję oceny adekwatności kapitałowej*.

W celu ograniczania skutków ryzyka kredytowego Bank przyjmuje zabezpieczenia. Przyjmowane zabezpieczenia powinny spełniać kryteria płynności, wartości oraz dostępu i możliwości ich kontroli, zgodnie z obowiązującą w Banku *Instrukcją prawnych form zabezpieczeń wierzytelności Banku*.

Wartość przyjmowanych zabezpieczeń powinna zapewnić odpowiedni poziom wskaźnika LtV przez cały okres

kredytowania.

Bank stale monitoruje zmiany na rynku typowych zabezpieczeń przyjmowanych przez Bank, tj. rynku nieruchomości.

Bank preferuje zabezpieczenia zwrotności kredytów, które pozwalają na:

- 1) skuteczną egzekucję należności w przypadku braku spłaty kredytów;
- 2) pomniejszenie podstawy tworzenia rezerw celowych;
- 3) przypisanie niższych wag ryzyka ekspozycjom kredytowym w rachunku wymogu kapitałowego.

Podstawowe zabezpieczenia, uznawane za najkorzystniejsze przez Bank to:

- 1) hipoteka na nieruchomości;
- 2) weksel;
- 1) cesja praw z umowy ubezpieczenia;
- 2) hipoteka na gruntach.

Tabela - Ekspozycje bilansowe zabezpieczone poszczególnymi rodzajami zabezpieczeń w odniesieniu do kapitału - 31.12.2016 r. (PLN).

Rodzaj zabezpieczenia	Portfel kredytowy (tys. zł)	W stosunku do wielkości kapitału uznaniowego (%)
Hipoteka na nieruchomości	91117,04	862,80%
Przewłaszczenie na aktywach trwałych i obrotowych	497,44	4,71%
Weksel	16946,96	160,47%
Pełnomocnictwo do pobierania z rachunku	1188,22	11,25%
Umowa przystąpienia do długu	96,00	0,91%
Cesja praw z umowy ubezpieczenia	2900,38	27,46%
SUMA	112746,04	1067,61%
Kapitał uznaniowy	10560,60	

21. Stosowanie metod zaawansowanego pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego - art. 454 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy.

Bank nie stosuje zaawansowanych metod pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego.

22. Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego - art. 455 Rozporządzenia CRR

Nie dotyczy

Bank nie stosuje wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego.

23. Wymogi informacyjne na temat podejścia do ryzyka płynności zgodnie z Rekomendacją 18 Rekomendacji P

Ryzyko płynności w Banku bierze się z niedopasowania kontraktowych terminów zapadalności aktywów i

pasywów, tj. w głównej mierze z konieczności finansowania długoterminowych kredytów depozytami o krótszej zapadalności. Realizować się ono może poprzez brak możliwości wywiązania się ze swoich bieżących zobowiązań lub też poprzez straty wynikające ze wzrostu kosztu finansowania, który nie jest pochodną zmienności rynkowych stóp procentowych.

Celem strategicznym Banku w zarządzaniu płynnością jest pełne zabezpieczenie jego płynności, minimalizacja ryzyka utraty płynności przez Bank w przyszłości oraz optymalne zarządzanie nadwyżkami środków finansowych. Syntetycznym wyrazem wspomnianych celów strategicznych w zakresie zarządzania ryzykiem płynności jest utrzymanie tolerancji na ryzyko zgodnej z założonym apetytem na ryzyko, określonym poprzez wskaźniki struktury i źródeł finansowania. Na koniec 2015 roku cele strategiczne zostały osiągnięte, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela - Cele strategiczne Banku - wykonanie na 31.12.2016 roku.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Wartość	wartość na dzień analizy	osiągnięcie celu strategicznego
1	Minimalny udział podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w aktywach ogółem) Min	21	27,28	cel osiągnięty
2	Minimalny udział: depozyty + fundusze własne / kredyty + majątek trwały Min	105%	159,50%	cel osiągnięty
3	Maksymalny udział: suma dużych deponentów w bazie depozytowej Max	20%	6,90%	cel osiągnięty
4	Maksymalny poziom zobowiązania pozabilansowe udzielone / suma bilansowa Max	8%	2,40%	cel osiągnięty
6	Wewnętrzny wskaźnik NSFR (minimum)	100%	100,00%	cel osiągnięty
7	Minimalny wskaźnik LCR Min	70%	211,00%	cel osiągnięty
8	Minimalny wskaźnik dźwigni Min	3%	5,74%	cel osiągnięty

Zarządzanie ryzykiem płynności w Banku ma charakter skonsolidowany i całościowy. Oznacza to zarządzanie płynnością zarówno w odniesieniu do pozycji bilansowych jak i pozabilansowych we wszystkich horyzontach czasowych ustalonych przez Bank i obejmuje wszystkie komórki i jednostki organizacyjne Banku. W celu mitygacji tego ryzyka, Bank zarządza płynnością krótko-, średnio jak i długoterminową. Kluczowe znaczenie dla Banku ma kształtowanie się płynności w okresie do jednego miesiąca, która wymaga stałej, bieżącej oceny i analizy, tak aby zapewnić odpowiedni poziom rezerwy płynności. Zgodnie z przyjętymi w ramach Systemu Ochrony SGB zasadami, płynność śróddzienna Banku zabezpieczana jest przez Bank Zrzeszający, który w ciągu dnia operacyjnego realizuje wszystkie operacje bezgotówkowe uznające i obciążające rachunek bieżący Banku.

Struktura posiadanych przez Bank aktywów powinna umożliwiać elastyczne dostosowywanie się do potrzeb płynnościowych. W tym celu Bank dywersyfikuje swoje aktywa według następujących kryteriów:

- 1) płynności;
- 2) bezpieczeństwa;
- 3) rentowności.

Z uwagi na niewielką skalę działalności Banku funkcje zarządzania ryzykiem można uznać za scentralizowane.

Nadzór nad zarządzaniem ryzykiem płynności sprawuje Prezes Zarządu, a weryfikację przedkładanych Zarządowi i Radzie Nadzorczej analiz ryzyka pod kątem spójności danych finansowych prezentowanych w ramach ww. analiz z danymi księgowymi i ze sprawozdawczością sprawuje Zastępca Prezesa ds. Finansowo-Księgowych. Zadania związane z utrzymywaniem płynności Banku wykonywane są przez Dział Finansowo-Księgowy, a zadania związane z pomiarem i monitorowaniem ryzyka płynności w Banku wykonuje Stanowisko ds. Ryzyk i Analiz.

Bank Spółdzielczy jest zrzeszony z SGB - Bankiem S.A. oraz jest uczestnikiem Systemu Ochrony SGB. W związku z tym Bank może regulować swoją płynność płatniczą poprzez wykorzystywanie szeregu instrumentów oferowanych przez Bank Zrzeszający. Po stronie aktywnej są to przede wszystkim rachunki bieżące i lokaty terminowe, które charakteryzują się wysoką płynnością. Po stronie pasywnej jest to kredyt w rachunku bieżącym, kredyt rewolwingowy oraz inne kredyty celowe. Bank Zrzeszający jest dla Banku partnerem biznesowym w zakresie udzielania kredytów konsorcjalnych, pomagając w ten sposób zapewnić klientom Banku Spółdzielczego płynne finansowanie. Z drugiej strony, w celu poprawy płynności Banku, SGB-Bank S.A. może wystąpić jako partner w zakresie transakcji sprzedaży wierzytelności. Bank Zrzeszający pełni również istotną rolę w zakresie zabezpieczania płynności śróddziennej.

Bank jest uczestnikiem Systemu Ochrony SGB w ramach którego Uczestnicy wzajemnie gwarantują sobie płynność i wypłacalność, w szczególności poprzez udzielanie ze zgromadzonych środków pożyczek, gwarancji i poręczeń. W ramach Systemu Ochrony SGB wydzielony został podmiot którego podstawowym zadaniem jest udzielanie pomocy płynnościowej jego Uczestnikom w sytuacji zagrożenia - Spółdzielnia Spółdzielczy System Ochrony SGB. Dodatkowo, Spółdzielnia ta realizuje zadania z zakresu monitorowania poziomu płynności Uczestników zarówno na zasadzie zagregowanej jak i indywidualnej oraz zarządza wymianą informacji o ryzyku płynności.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową opiera się na monitorowaniu i planowaniu krótkoterminowych wpływów i wy wpływów, zawieraniu krótkoterminowych operacji na rynku finansowym, w tym z Bankiem Zrzeszającym oraz budowaniu nadwyżki płynności, w której skład wchodzi aktywa wysokopłynne stanowiące rezerwę pokrywającą potencjalne wypływy gotówki z Banku. W celu utrzymania ryzyka płynności na odpowiednim poziomie oraz sprostania zapotrzebowaniom na środki płynne w sytuacjach kryzysowych, Bank utrzymuje odpowiednią wielkość aktywów lub dodatkowych źródeł finansowania, które mogą być natychmiast wykorzystywane przez Bank jako źródło środków płynnych. Składniki nadwyżki płynności wg stanu na 31.12.2016 r zaprezentowano poniżej.

Tabela - Nadwyżka płynności na dzień 31.12.2016 r. (w tys. PLN)

31 grudnia 2016 rok	
Nadwyżka płynności	56 486,78
<i>kasa</i>	<i>2 392,51</i>
<i>środki na rachunku bieżącym w BZ</i>	<i>40,48</i>
<i>lokaty terminowe w BZ</i>	<i>54 053,79</i>
<i>bony pieniężne NBP</i>	<i>0,0</i>

Bank zakłada utrzymanie dotychczasowej struktury depozytów przyjętych od klientów Banku, gdzie podstawowym źródłem finansowania aktywów są depozyty podmiotów niefinansowych, głównie gospodarstw domowych oraz instytucji rządowych i samorządowych (składających się na tzw. bazę depozytową). Zachowując ostrożne podejście do zarządzania ryzykiem płynności Bank finansuje aktywa o dalszych przedziałach zapadalności jedynie najbardziej stabilną częścią pozyskanych od klientów środków czyli tzw. osadem na depozytach. W trosce o zachowanie odpowiedniego poziomu płynności, Bank dąży do wydłużenia średniego terminu wymagalności przyjmowanych depozytów (a tym samym zwiększenia stabilności pozyskiwanych środków), tak aby możliwe było otwieranie po stronie aktywnej, pozycji o dłuższym horyzoncie czasowym. Ma to odzwierciedlenie w charakterystyce konstruowanych produktów depozytowych. Strukturę podstawowych źródeł finansowania Banku oraz poziom wyznaczonego na nich osadu według stanu na 31.12.2016 r. prezentuje poniższa tabela.

Tabela- Struktura podstawowych źródeł finansowania banku na 31.12.2016 r. , w tys. PLN

Rodzaj	Stan	Osad	Wskaźnik osadu
środki bieżące gospodarstw domowych	69 389,43	59 645,38	85,96%
środki terminowe gospodarstw domowych	54 446,15	49 204,80	90,37%
Razem gospodarstwa domowe	123 835,58	108 850,18	x
środki bieżące pozost. podm. niefin.	5 665,40	3 315,16	58,52%
środki terminowe pozost. podm. niefin.	2 042,21	1 202,55	58,88%
Razem pozostałe podmioty niefinansowe	7 707,61	4 517,71	x
Depozyty osób wewnętrznych	2 379,52	x	x
Depozyty dużych deponentów	9 994,83	x	x
PODMIOTY NIEFINANSOWE	133 922,71	113 367,89	78,77%
Depozyty instyt. Samorządowych ogółem	21 240,26	22 839,40	100,00%
RAZEM BAZA DEPOZYTOWA	155 162,97	136 207,29	82,47%

Z punktu widzenia zarządzania płynnością Banku najważniejsza jest analiza poziomu płynności w ujęciu krótko- i średnioterminowym. Zgodnie z Uchwałą nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Bank Spółdzielczy dokonuje kalkulacji nadzorczych miar płynności na każdy dzień sprawozdawczy. Normy te dotyczą płynności krótkoterminowej (M1 i M2).

Tabela - Kalkulacja nadzorczych miar płynności na dzień 31.12.2016 roku

Aktywa		wartość w tys.
A1	podstawowa rezerwa płynności	12 222,11
A2	uzupełniająca rezerwa płynności	36 402,99
A3	pozostałe transakcje zawierane na hurtowym rynku finansowym	18 186,00
A4	aktywa o ograniczonej płynności	107 686,55
A5	aktywa niepłynne	3 755,26

A6	aktywa ogółem	178 252,91
Pasywa		w tys. zł
B1	fundusze własne pomniejszone o sumę wartości wymogów kapitałowych z tyt. Ryzyka rynkowego i wymogu z tyt. Ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta	10 492,21

Miary płynności		wartość minimalna	wartość
M1	współczynnik udziału podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w aktywach ogółem $(A1+A2) / A6$	0,2	0,2728
M2	współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi $(B1 / A5)$	1	2,79

Dodatkowo, zgodnie z wymogami nałożonymi przez *Rozporządzenie CRR* oraz wydanymi do niego aktami delegowanymi, Bank oblicza w każdym dniu roboczym wskaźnik LCR, który obrazuje w jakim stopniu Bank jest zabezpieczony przed sytuacją skrajną, która utrzymuje się przez okres 30 dni, wynikającą z zakłócenia równowagi pomiędzy wpływami i wyptywami płynności.

Wskaźnik LCR oblicza się jako stosunek zabezpieczenia przed utratą płynności i różnicy pomiędzy odpływami i przyptywami dotyczącymi kolejnych 30 dni - zakłada się, że przyptywy nie mogą stanowić więcej niż 75% wartości odpływów. Minimalny, wymagany prawem, poziom wskaźnika LCR w 2016 roku wynosił 70%. Bank Spółdzielczy odnotował na dzień 31.12.2016 r. wskaźnik LCR na poziomie 211,00%. Zarówno wskaźnik LCR jak i nadzorcze miary płynności obliczane są na każdy dzień roboczy a informacja o kształtowaniu się wspomnianych miar przedkładana jest w okresach miesięcznych każdorazowo na posiedzeniach Zarządu Banku, a następnie - w okresach kwartalnych - na posiedzenie Rady Nadzorczej Banku.

W celu posiadania pełnej oceny strukturalnej posiadanych aktywów i pasywów, dokonuje się analizy rozkładu ich zapadalności/wymagalności w poszczególnych przedziałach czasowych obliczając wskaźniki tzw. luki płynności. Bank stosuje schematy urealniania terminów zapadalności wybranych, kluczowych z punktu widzenia płynności, pozycji aktywów i pasywów, aby poprawnie prognozować zachowanie się struktury bilansu oraz wpływów i wyptywów w czasie. Schematy urealniania wynikają bądź to ze specyfiki instrumentów finansowych bądź też z zaobserwowanych historycznie zachowań, takich jak przedpłaty kredytów czy utrzymywanie się osadu depozytowego. Na podstawie urealnionych wartości Bank oblicza wskaźniki skumulowanej luki płynności. Wskaźnikami luki są stosunki w poszczególnych przedziałach czasowych skumulowanych wartości aktywów do pasywów. Przyjmuje się, że wskaźniki luki płynności, w przedziałach czasowych do 1 roku, powinny przyjmować wartości wyższe od 1, co wskazuje na nadwyżkę posiadanych aktywów dostępnych do pokrycia bieżących zobowiązań. Analiza urealnionych terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów wykazała, że limit do 1 tygodnia nie został dotrzymany.

Tabela - Urealniona luka płynności na 31.12.2016 r.

	MIN	MIN	MIN	MIN	MIN	MAX	MAX	MAX	MAX	MAX
LUKA	<= 1 tygodnia	> 1 tygodnia <= 1 miesiąca	> 1 miesiąca <= 3 miesiący	> 3 miesiący <= 6 miesiący	> 6 miesiący <= 1 roku	> 1 roku <= 2 lat	> 2 lat <= 5 lat	> 5 lat <= 10 lat	> 10 lat <= 20 lat	> 20 lat
Limit	1,00	1,00	0,90	0,90	0,80	1,20	1,20	1,10	1,10	1,00
Wskaźnik luki	0,79	2,49	2,74	2,48	2,56	0,64	0,79	1,08	0,59	0,62

W ramach zarządzania płynnością średnio- i długoterminową Bank dokonuje planowania uwzględniającego przyszłe potrzeby płynnościowe. W ramach procesu budżetowego oraz okresowych przeglądów jego realizacji Bank planuje rozwój aktywów i pasywów w taki sposób, aby kluczowe wskaźniki płynnościowe utrzymywane były na wymaganym poziomie.

Bank dokonuje identyfikacji wszelkich zagrożeń związanych z ryzykiem utraty płynności i na ich podstawie ustala założenia do przeprowadzania testów warunków skrajnych, polegających na sprawdzeniu sytuacji w jakiej znalazłby się Bank w przypadku zaistnienia sytuacji nieoczekiwanej i jednoczesnej konieczności utrzymania nadzorczych miar płynności na wymaganym przepisami prawa poziomie.

Bank przeprowadza **testy warunków skrajnych** dla sytuacji zagrożenia związanego z nagłym wypływem znaczącej kwoty depozytów, wynikającym z utraty zaufania klientów do Banku, przy jednoczesnej konieczności utrzymania wskaźnika LCR na wymaganym przepisami prawa poziomie, opisanym szczegółowo w obowiązujących w banku zasadach zarządzania ryzykiem płynności.

Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia sytuacji skrajnej. Na podstawie wyników analizy stwierdzono, że poziom eskalacji ryzyka płynności na dzień 31.12.2015 r., w sytuacji skrajnej nie wymaga podejmowania działań awaryjnych ani zabezpieczenia ryzyka płynności wewnętrznym wymogiem kapitałowym.

Testy warunków skrajnych przeprowadzane są w okresach miesięcznych, a ich wyniki są przedmiotem raportowania Zarządowi Banku, oraz Radzie Nadzorczej Banku w okresach kwartalnych. Wyniki testów są podstawą do opracowania planów awaryjnych, które stanowią opis postępowania poszczególnych osób zaangażowanych w proces zarządzania ryzykiem płynności w przypadku ziszczenia się sytuacji zagrożenia utraty płynności.

24. Wymogi informacyjne zgodnie z art. 111a ust. 4 ustawy Prawo bankowe

24.1. Opis systemu zarządzania, w tym systemu zarządzania ryzykiem

Opis systemu zarządzania zawarto w części 2. *Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem* niniejszego Ujawnienia.

24.2. Opis systemu kontroli wewnętrznej

W Banku funkcjonuje system kontroli wewnętrznej, który jest dostosowany do struktury organizacyjnej, wielkości i stopnia złożoności działalności Banku, ustanowiony *Regulaminem kontroli wewnętrznej w Banku*

Spółdzielczym w Działdowie z/s w Lidzbarku”.

Celem systemu kontroli wewnętrznej jest wspomaganie procesów decyzyjnych przyczyniające się do zapewnienia:

- 1) skuteczności i efektywności działania Banku;
- 2) wiarygodności sprawozdawczości finansowej i nadzorczej oraz informacji zarządczej;
- 3) przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem w Banku;
- 4) zgodności działania Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi.

W celu zabezpieczenia się przed stratą Bank rozpoznaje, ocenia i kontroluje wszystkie rodzaje ryzyka wynikające z prowadzonej działalności i poprzez proces kontroli zapewnia, by pracownicy Banku pracowali w sposób wydajny i uczciwy realizując cele i ustalone zadania.

W celu prezentowania wiarygodnych sprawozdań finansowych i nadzorczych, system kontroli wewnętrznej zapewnia rzetelne ich przygotowywanie w oparciu o księgi prowadzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości.

W celu podejmowania prawidłowych decyzji nadzorczych, system kontroli wewnętrznej weryfikuje jakość i kompletność sporządzanej w Banku informacji zarządczej.

System kontroli wewnętrznej chroni zasoby Banku, zapewnia wysoką jakość i niezawodność informacji oraz zgodność działania z przepisami prawa, a także eliminuje występowanie nieprawidłowości i błędów.

System kontroli wewnętrznej identyfikuje i ocenia istotne czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, które mogą niekorzystnie wpłynąć m.in. na adekwatność kapitałową, rentowność operacji, wiarygodność sprawozdawczości, przestrzeganie przepisów i regulacji wewnętrznych.

System kontroli wewnętrznej obejmuje m.in. mechanizmy kontroli wewnętrznej.

Mechanizmy kontrolne przyjęte w Banku wbudowane są w funkcjonujące w Banku procesy, czynności, w codzienną działalność operacyjną Banku.

W zakresie mechanizmów kontroli wewnętrznej w Banku funkcjonują w szczególności:

- 1) zasady, polityki, regulaminy i procedury obejmujące wszystkie obszary działalności, wraz z zasadami przyczyniające się do realizacji założeń strategii Banku;
- 2) zasady, metody i techniki identyfikacji, pomiaru, monitorowania, oceny i kontrolowania poszczególnych rodzajów ryzyka;
- 3) ustanowione limity ostrożnościowe ograniczające poziom ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku, wraz z zasadami ustalania ich poziomu, monitorowania, aktualizowania, postępowania w przypadku przekroczeń;
- 4) zasady funkcjonowania wewnętrznego systemu sprawozdawczości zarządczej;
- 5) kontrola działalności na poszczególnych szczeblach wykonywana przez każdego pracownika, przez bezpośredniego zwierzchnika oraz jednostkę ds. kontroli wewnętrznej, mająca na celu weryfikację jakości i poprawności realizowanych w Banku zadań.

Mechanizmy kontrolne obejmują m.in. okresowe:

- 1) przeglądy, analizy i oceny sporządzane dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej Banku;
- 2) sprawdzanie przestrzegania przepisów zewnętrznych, procedur i instrukcji wewnętrznych, w

odniesieniu do działalności poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych Banku;

- 3) badanie ograniczenia dostępu do aktywów rzeczowych (głównie gotówki oraz obszaru przetwarzania danych);
- 4) sprawdzanie przestrzegania ustalonych limitów;
- 5) weryfikowanie systemu zatwierdzania i autoryzacji;
- 6) analizowanie systemu weryfikacji i uzgadniania.

Działanie mechanizmów kontrolnych przebiega w dwóch etapach:

- 1) ustanowienie wewnętrznych zasad, limitów i procedur;
- 2) sprawdzanie ich przestrzegania.

Jednym z mechanizmów kontroli wewnętrznej są czynności kontrolne.

Czynności kontrolne stanowią integralną część codziennych zadań wszystkich pracowników Banku oraz umożliwiają szybkie reakcje na zmieniające się warunki i unikanie zbędnych kosztów.

Funkcjonujące w Banku procedury kontroli opracowane są w formie pisemnej i zatwierdzone przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą Banku.

Funkcjonujące w Banku procedury kontroli obejmują w szczególności:

- 1) podstawowe zasady wykonywania czynności kontrolnych;
- 2) podział obowiązków w zakresie systemu kontroli wewnętrznej zgodny z zapisami struktury organizacyjnej;
- 3) zasady współpracy jednostek organizacyjnych Banku w zakresie systemu kontroli wewnętrznej - określone w regulacji normującej organizację Banku.

Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad wprowadzeniem w Banku systemu zarządzania, tj. systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność.

Nadzór Rady Nadzorczej Banku nad funkcjonowaniem systemu kontroli wewnętrznej obejmuje m.in.:

- 1) akceptowanie zasad funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej;
- 2) akceptowanie planów kontroli wewnętrznej;
- 3) okresowe zapoznawanie się z informacją dotyczącą wszystkich obszarów kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego;
- 4) ocenę efektów działań podjętych w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w funkcjonowaniu mechanizmów kontroli wewnętrznej;
- 5) ocenę adekwatności i skuteczności funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej.

Zarząd Banku odpowiada za zaprojektowanie, wprowadzenie oraz działanie skutecznego systemu zarządzania, tj. systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego.

Do zadań Zarządu Banku, z punktu widzenia prawidłowego działania systemu kontroli wewnętrznej należy m.in.:

- 1) zapewnienie ciągłości monitorowania efektywności mechanizmów kontrolnych oraz identyfikowania obszarów działalności, operacji, transakcji i czynności przeznaczonych do stałego monitorowania;
- 2) wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie okresowej, co najmniej raz w roku,

weryfikacji funkcjonujących w Banku mechanizmów i procedur kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego;

- 3) określenie formy udokumentowania przeprowadzonego przeglądu i oceny efektywności wewnętrznych mechanizmów kontrolnych oraz wniosków wynikających z tych przeglądów;
- 4) określenie trybu przekazania wewnątrz Banku raportu pokontrolnego/raportu, w celu podjęcia działań służących usunięciu stwierdzonych nieprawidłowości mechanizmów kontroli wewnętrznej oraz sposobu kontroli skorygowania tych nieprawidłowości;
- 5) okresowe zapoznawanie się z informacją dotyczącą kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego;
- 6) zapewnienie ciągłości i skuteczności działania kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego, w tym właściwej współpracy w tym zakresie oraz dostępu do niezbędnych dokumentów źródłowych;
- 7) ocena adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej.

Na podstawie czynności kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego Zarząd Banku i Rada Nadzorcza Banku otrzymują informacje dotyczące:

- 1) przestrzegania przepisów prawa, w tym regulacji ostrożnościowych, innych norm zewnętrznych oraz obowiązujących w Banku regulacji wewnętrznych;
- 2) funkcjonowania w Banku systemu informacji zarządczej;
- 3) skuteczności ujawniania w ramach kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego błędów i nieprawidłowości oraz podejmowania skutecznych działań naprawczych lub korygujących;
- 4) realizacji określonych i wymaganych przez Zarząd Banku celów i polityki Banku;
- 5) kompletności, prawidłowości i kompleksowości procedur księgowych;
- 6) jakości (dokładności i niezawodności) systemów: księgowego, sprawozdawczego i operacyjnego;
- 7) adekwatności, funkcjonalności i bezpieczeństwa systemu informatycznego;
- 8) efektywności wykorzystania dostępnych środków, w tym funduszy własnych i zasobów we wszystkich obszarach działalności Banku;
- 9) oceny struktury organizacyjnej Banku, podziału kompetencji i koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi i stanowiskami pracy, a także systemu tworzenia i obiegu dokumentów i informacji oraz istnienia mechanizmów gwarantujących podejmowanie decyzji w sposób wykluczający ryzyko związane z występowaniem powiązań personalnych pomiędzy uczestnikami procesów decyzyjnych;
- 10) oceny funkcjonowania systemów wewnętrznych w aspekcie poprawy efektywności działania Banku jako całości;
- 11) czynności zleczanych przez Bank do wykonania podmiotom zewnętrznym, nawet jeśli są one powiązane organizacyjnie lub kapitałowo z Bankiem.

Kierownicy jednostek i komórek organizacyjnych Banku, wypełniając swoje obowiązki, wprowadzają w życie przyjęte przez Zarząd Banku wewnętrzne strategie i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem, a przede wszystkim:

- 1) odpowiadają za wdrożenie odpowiednich mechanizmów i procedur kontroli wewnętrznej;
- 2) monitorują prawidłowość przestrzegania mechanizmów i procedur kontroli.

Czynności kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego obejmują funkcjonujące niezależnie:

- 1) kontrolę wewnętrzną;
- 2) audyt wewnętrzny sprawowany przez Spółdzielczy System Ochrony SGB.

24.3. Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń

Informacje dotyczące polityki wynagrodzeń zawarto w części 17. *Polityka w zakresie wynagrodzeń niniejszego Ujawnienia.*

24.4. Informacje o spełnianiu przez członków Rady Nadzorczej Banku i Zarządu Banku wymogów określonych w art. 22aa ustawy Prawo bankowe

Członkowie Zarządu Banku i Rady Nadzorczej Banku są objęci oceną w zakresie wiedzy, umiejętności i doświadczenia, odpowiedniego do pełnionych przez nich funkcji i powierzonych im obowiązków, a także rękojmi należytego wykonywania tych obowiązków dokonywaną odpowiednio przez Zebranie Przedstawicieli w zakresie oceny członków Rady Nadzorczej Banku oraz Radę Nadzorczą Banku w zakresie członków Zarządu Banku. Ocena ma charakter uprzedni przed powołaniem oraz następczy w trakcie pełnienia funkcji.

Wszyscy członkowie Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku zgodnie z dokonaną za 2016 rok oceną spełniają wymagania art. 22aa ustawy Prawo bankowe.

25. Informacja o wynikach oceny adekwatności zakresu ogłaszanych informacji do skali i profilu ryzyka Banku

Na podstawie przeprowadzonej analizy adekwatności zakresu ogłaszanych informacji do skali i profilu ryzyka ponoszonego przez Bank Spółdzielczy stwierdzono, że nie zaistniały przesłanki do ogłaszania informacji dodatkowych, które nie zostały objęte zakresem niniejszego *Ujawnienia*.

Stosując kryteria oceny, określone w *Polityce informacyjnej*, stwierdzono co następuje:

- 1) na przestrzeni 2016 roku nie odnotowano uwag uczestników rynku, ani też innych podmiotów bądź osób zainteresowanych zakresem ogłaszanych informacji, w celu oceny działalności Banku w obszarze: metod szacowania kapitału, technik i metod stosowanych przez Bank w celu identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli poszczególnych rodzajów ryzyka,
- 2) Bank nie odnotował uwag w obszarze polityki informacyjnej, wynikających z procesu „Badanie i Ocena Nadzorcza (BION)” przeprowadzonego w 2016 r. przez Komisję Nadzoru Finansowego.